

Ціна: 40 центів

НОВІ ДНІ

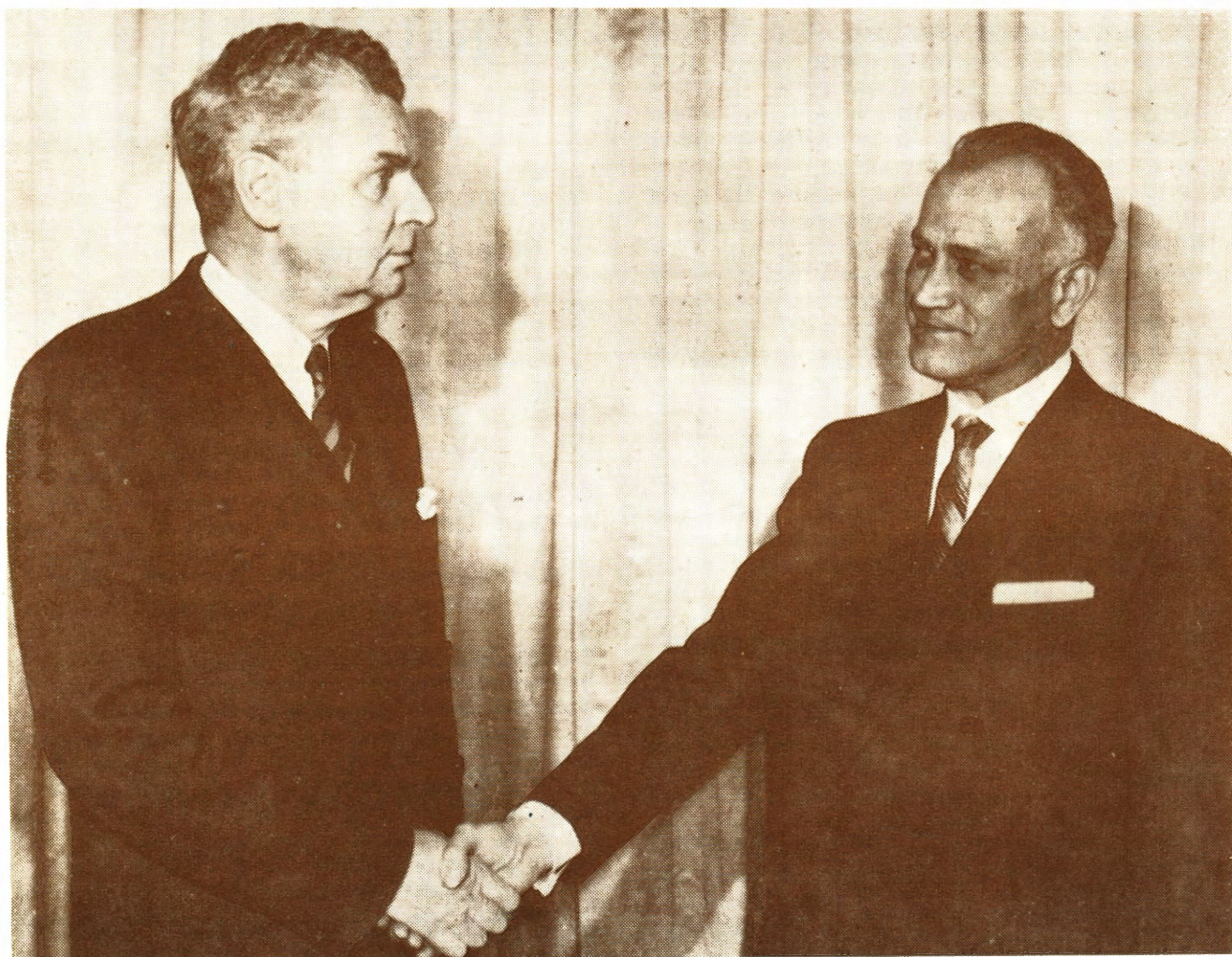
• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК IX

БЕРЕЗЕНЬ — 1958 — МАРНС

Ч. 98

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Шевченко Тарас — Дві поезії	1
Довженко Олександр — Поема про море	1
Ломачка Свирид — Лідії Далекій, поезія	6
Неприцький-Грановський Ол. — Кризь океани, поезія	6
Соловей Дмитро — Повільне удушвання української науки	7.
Ревуцький В. — Нотатки про драматурга	11
Дальний М. — Політика і наша дійсність	14
Чапленко В. — Історіософічна концепція в образах	18
Волиняк П. — Зразкове святкування 40-річчя самостійності України	20
Витвицький Степан — Промова на святі 40-річчя самостійності України в Гамільтоні	21
Рецензії. Вісті з України. Дописи.	

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Прем'єр Канади, Джан Діфенбейкер, міцно стискає руку голові Виконного Органу УНР-ади, Миколі Лівинському у час їх зустрічі в столиці Канади.

Як ми вже повідомляли наших читачів у попередньому числі, Високодостойний Джан Діфенбейкер звеличав своєю присутністю і промовою центральні святкування української самостійності в Канаді (Вінніпег), де він запевнив, що "Канадський уряд і народ гаряче обстоюють справу волі і державної самостійності України" і висловив певність, що Україна osiąгне свою мету "без катастрофи і нещастя", себто без війни. Такої виразної заяви з уст керівника держави українці в

час сорокрічного ювілею самостійності не чули в жодній іншій державі.

За ці слова українці (не тільки Канади, а й цілого світу), мусять бути вельми вдячні голові уряду Канади, бо саме ці слова піднесли в найвищу точку політичну вагу наших святкувань по всіх закутинах світу.

Дорогий Читачу!

Це число вийшло з тижневим спізненням. Причина спізнення в тім, що довелося чекати на три оголошення, які мусіли піти конче в це число.

Утратити ті оголошення — значить утратити кількадесят доларів. Віримо, що наші читачі вибачать нам цю вимушену неточність.

З причини одержання оголошень в останню хвилину, коли не друкована була тільки обкладинка, ми не могли в цьому числі проголосити всі пожертви на розбудову і приєднання нових передплатників. Зробимо це в наступному числі.

Редакція

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$ 3.50, піврічна \$ 2.00

США — річна: \$ 4.00, — піврічна: \$ 2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадськими поштовими марками, чи амер. грошми).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI, Box 452, Term. "A"
Toronto, Ontario, Canada.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:

"Peremoha", 25 de Mayo 479 (26),
Buenos Aires, Argentina

Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

"NOWI DNI", a Ukrainian Monthly.
Editor: Petro Wolyniak.

Address:

Nowi Dni, Box 452, Term. "A", Toronto, Ont., Canada

Authorized as second class mail, Post Office Dept., Ottawa.

Printed by: Polish Alliance Press Ltd., Toronto, Ont., Canada

НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ.

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ

ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

Єдина в Торонті фабрика содової води

Sunnyside Beverege

1068 QUEEN ST. W.

Tel. LE 2-1316.

Виробляє всякі роди води. Вимагайте у своїх крамницях.

Довозимо додому для всяких родинних свят тощо.

Підтримуйте українське підприємство.

ОЖИВУТЬ СТЕПИ, ОЗЕРА

(Уривок з поезії "Ісаія. Глава 35")

Оживуть степи, озера,
І не верстовії,
А вольнії, широкії
Скрізь шляхи святії
Простеляться: і не найдуть
Шляхів тих владики,
А раби тими шляхами,
Без гвалту і крику,
Позіходяться докупи,
Раді та веселі.
І пустиню опанують
Веселії села.

ОРИСЯ Ж ТИ, МОЯ НИВО

(Уривок з поезії "Не нарікаю я на Бога")

Орися ж ти, моя ниво,
Долом та горою!
Та засійся, чорна ниво,
Волею ясною!
Орися ж ти, розвернися,
Полям розстелися!
Та посійся ~~добрим~~ житом,
Долею полийся!
Розвернися ж на всі боки,
Ниво-десятино!
Та посійся не словами,
А розумом, ниво!
Вийдуть люди жито жати...
Веселії жнива!..
Розвернися ж, розстелися ж,
Убогая ниво!!!

Олександр ДОВЖЕНКО

ПОЕМА ПРО МОРЕ

(Закінчення)

Греков: — Не розумію. Хто? Коли?.. Нікого не пускайте!

Валя: — Сьогодні.

Греков: — Почекайте... Ви до кого прийшли?

Валя: — До вас. Я працюю на кар'єрі. Ви інженер Греков?

Греков: — Що вам потрібно?

Валя: — Світлана, ваша дочка...

Греков: — Михайле Петровичу!.. Слухайте, потім, потім... — Бере телефонну трубку: — Так! Греков... Так... Так... Так...

Валя: — Виходить заміж, мерзотниця! За мого чоловіка, Голика Валерія. Я все сказала їй, всю правду...

Греков: — Ну, перестаньте ж! Не час... (В телефон) Одну!.. Я... Одну хвилину...

Валя: — Не прикидайтесь. Все знаю. Весілля в клубі.

Греков: — Яке? В якому клубі?.. (В телефонну трубку): Сергію Михайловичу, пробачте, я вас майже не чую. Ви чуєте мене? Я захворів раптово. Зараз ось вривається в моє життя щось таке, що я... Ні, не інфаркт, ні... Божевілья скоріше... серед білого дня... Вішаю трубку, пробачте...

Кравчина додержав свого слова. Приїхав Зарудний, батько Катерини. Ось він іде. В його зовнішнім вигляді незламна рішучість. Чи правильно він зараз вчинить? Чи так, як треба? А як треба? Одні скажуть: він безумець. Інші: він убогий. Треті скажуть — вигаданий, таких не буває. Горобці й

НОВІ ДНІ, БЕРЕЗЕНЬ, 1958

коноплянки осудять орла: кепсько літає в кущах і коноплях.

Входить у контору. Увійшов.

— Ви до виконроба?

— Так.

— Посидьте. У нього нарада. -- Голос у секретарки-друкарки добрий, обличчя розумне.

Зарудний сідає на стілець. Йому не хочеться сидіти. Не так він уявляв собі цей прихід. Він це ось як уявляв:

Входить...

— Ви до виконроба?

— Да-а!!! — і прямо до дверей. Не чує слів секретарки: "Посидьте, в нього нарада". Він двері вже відкрив, і ворог перед ним. Який у ворога кабінет, він не пам'ятає. Що на стінах, які вікна, креслення, фотографії і що надворі — день чи ніч, — не пам'ятає.

— Виходь! — гукає так, що Голик перестає дихати: він бачить перед собою того, кого мусів більше всього боятися, — батька Катерини. Страшним з'явився перед ним батько: такого гніву Голик ще не бачив. У руках величезний чабанський батіг — можна вовка пересікти...

— В чім діло? Що це?.. — прошепстали розслаблені Голикові уста.

— Зараз станеться вбивство.

Вбігає Катерина. В розпачі до батька:

— Батьку! Благаю! Що ви робите, спиніться!

— Алло, алло!.. — Голик швидко хапає телефонну трубку, але Зарудний з місця б'є батоном по проводу, і телефонна трубка вмить вилітає з рук виконроба.

Падає стіна.

Падає трьохсотлітня верба. Чується потік води — не води, це вечірне небо розкрилось в неспо-

кійному русі дивовижних хмар, — тільки нема ні кабінету, ні стола: на березі водосховища, освітлені дивним світлом, зійшлися вороги — етична пристрасть з тваринною пристрастю.

— Приготуйся до смерті!

— Що ви робите? Товариші...

— Батьку, я люблю його!

— Ні!

— Клянусь!

— Це не любов...

— Благаю... Тату!

— Це страждання. Це страждання, дитино моя, і страх, і сором вже, не більше.

— Тату... пожалуйте!

— Він кинув тебе, обдузив. Зневажив твою красу і насміявся над твоєю любов'ю...

— Одну хвилину!.. Чекайте... — Голик вражений. — Припустім, я дійсно... Але чи ж винний я, що в мене... Що я їх усіх...

— Що ти їх?.. Га-а? Що? Кажи!

— Хіба за це?.. Це ж зараз не проблема... Це драма мого росту! Адже я расту! І якщо в силу цього я вимушений їх міняти, я роблю це завжди по висхідній лінії, клянусь... Що ви робите?! Ой! Ой! Це жорстоко!

— А чому мені не бути жорстоким з тобою? Кому, як не мені, озлобитись проти тебе? На чий ти гроші вийшов в інженери?

— Ой! Уа-ай!

— Для чого я проливав свою кров? Штурмував міста, трьох синів утратив під Берліном! Щоб ти, благополучний негіднику, цвіт мій топтав?!

Катерина ридає. Зарудний підходить до Голика:

— Звідки ти? З яких щілин минулого повзеш ти в комунізм? Красень з мозком інженера і совістю блощиці. Ненавиджу! Двадцять п'ять років не покладав я рук. Тут усе полито моїм потом і кров'ю. Нічого не пожалів: ні Бога, ні чорта, ні загробного життя, ні власного запасу хліба. Село рідне стер з лиця землі для нового моря, і хату, в якій народився сам і дочка моя, Катерина. Чуєш? Я весь проріс корінням хліба, що пронизує з землі все моє єство... Я думаю: чому? Звідки в мене іноді це відчуття невлаштованості? Чому я бідний більше, ніж треба? Хто зневажив моє серце і мої турботи? Хто закриває мені радість праці? Хто сіє в мені сумніви часом навіть щодо краси моєї мети?

— Я?..

— Ти! Якщо ми можемо таке вчиняти одне одному, — розбестити, обрехати, принизити, — для чого тоді нам море? Навіщо рубати нам старі ліси, переносити десятки сіл? Навіщо нам нові моря, якщо в душі у нас не хвилі морські, а болотна гниль?

Якщо колись нікчемні князі й барони захищали зі зброєю честь своїх дочок-білоручок, що ж мені робити з тобою, гвалтівнику дочки моєї — комсомолки, трудівниці моря?! Я питаю тебе!!!

— Що з вами? — Секретарка перестала стукати на машинці. — Ви щось сказали?

— Га?.. Ні. Це я задумався. — Сава Андрійович очунює. Оглядається: де він? Оце штука!..

— Машинка стукає, як кулемет, і я почав пригадувати...

— Війну?

— Так... верзлося всяке... Може, вже можна зайти?

— Куди?

— До виконроба?

— А він пішов. Ви хіба не бачили?

— Як пішов? Куди?

— Спішно викликали.

Трудно повірити. Зарудний відчиняє двері і заходить.

Пусто. Перехідний прапор у кутку. Схеми. Стіл. Непомірно великий портрет над столом.

З тривожним почуттям входить Голик до інженера Тихого.

Ніхто не відповідає на привітання.

Входить у другі двері, — теж.

Мовчки зустрічає його трійка.

Сідає в крісло.

— Можна й стояти.

Підіймається швидко. Треба було спокійніше піднятися.

“В чому справа?” — хотів був спитати задирливо, але губи ослабли і під грудьми розтала раптом м'ятна пілюля.

Інженер Тихий підходить впритул. Зовсім інша людина.

— Жених?! — вимовляє він тихо, з презирством.

— Тобто?..

— Поздоровити можна.

— Не розумію.

— Женишся на доньці Грекова?

— А хоч би... — Голик почуває, що перед ним розкривається прірва, і він летить у неї.

— Чи це теж фантазія автора?

— Я...

— Почекай якати.

— Не лізьте в моє особисте життя! Я...

— Підожди, кажу. Це особисте життя інженера Грекова і його доньки перш за все.

Тихий бере зі стола папір і протягає Голикові.

— Ось твоя заява в загс. Порви негайно і забудь. Восьмикласниця, шістнадцять років. Ти що, навмисно задумав звести її батька в могилу? Якщо ми розкриємо цю справу, знаєш, що з тобою буде?.. І це ж не все...

— Так. Це моя помилка, — глухо сказав Голик.

— Твоя. Можливо, й наша. І тільки тому, що Греков один з найбільш шановних інженерів, щоб зберегти його життя, ми залишаємо твій злочин в тайні. Тобі везе. Дякуй!

— Мовчу.

— Раз назавжди — точка!

— Так.

— Слово?!

— Клянусь...

З цього дня не знав уже Голик Валерій спокою. Не радували його ні робота, ні показники, ні успіхи будівництва, ні захоплення гостей-екскурсантів. Розторганий жалем, він вирішує повернутися до Катерини. Він чекає її, пише листи. Благає зустрітись, — чи не можна вернутися?

Зустрічаються увечері на високій греблі.

Залишилися одні.

Валерій: — Катерино!.. Якби можна вернутися!..

Катерина: — Ні.

Валерій: — І все почати спочатку. Адже все пройшло!

Катерина: — Ніщо не проходить.

Валерій: — Честю клянусь тобі, клянуся життям!..

Катерина: — Ніщо! Якби завдати сорому і страждань мені штовхнула тебе пристрасть, і така, що ти осліп і кинувся... Але ти... Це наша остання розмова... Скажи мені, в ім'я найдорожчого, що тільки є на світі, ну... чого?.. ну, моря нашого...

Валерій: — Скажу.

Катерина: — Ти все зробив з розрахунку, по плану?

Валерій: — Так.

Катерина: — Зрадив?

Валерій: — Так.

Катерина: — Не від нестримної пристрасти, не від багатства невгамованої душі?

Валерій: — Від бідності.

Катерина: — Від малости.

Валерій: — Так. Від малости... нікчемності. Ще й досі не знаю як слід, до кінця...

Біля греблі в робочому приміщенні.

Виконроб Шумило: — Як чудово вчора ти виступив! Точно, гостро! З абсолютним знанням діла! З яким хвилюванням! Коли тебе покликали до Аристархова, збори гуділи ще з годину.

Валерій: — Ну? (Дзвінок, бере трубку). Так!.. Вислав сорок машин. Так, і сам виїжджав на кар'єр. (До Шумила). Ну, закінчуємо! Година ще — і Дніпро вщуває навіки, і ми святкуємо день перемоги.

Шумило: — Вірно. Людей бачив? Таки справжнє свято... Помчався... (Виходить).

Валерій Голик підходить до вікна. Нахлинув приступ гнітючої нудьги. І раптом почувся йому немовби голос Катерини:

“Те, що освячено життям великих і малих людей, літературою, мистецтвом, що підносить ім'я людини над нелюдиною — любов, — ти так принизив! Розміняв своє золото на мідні гроші. Оглянься — все тут проти тебе: все радіє! Сумний тільки ти, і всі, до кого ти доторкався”.

Валерій (тихо): — Катерино, невже-бо не можна вернутись?

Увечері він її стрів на березі Дніпра. Спинились. Вітер. Хвиля берег мие.

Валерій: — Ой, якби мені вернутись...

Катерина: — Неможливо. Для чого?

Валерій: — Я не буду жити без тебе.

Катерина: — Слова! Все книжні слова.

Валерій: — Мої! Клянусь!

Катерина: — Розійдемося.

Валерій: — Хвилинку, благаю. Все, що ти сказала, — правда: мій егоїзм і сліпота, всі мої пристрасті мерзенні... Але це правда тільки по сей день. Сьогодні спала полуда з моїх очей. Все зрозумів. Гукати хочу голосно, просити і каятися: ні!

НОВІ ДНІ, БЕРЕЗЕНЬ, 1958

Сьогодні прокинувся той, кого ти бачила в мені!..

Катерина: — Прощай.

Валерій: — Оглянься! Ти любиш мене. Тобі здається, що ти ненавидиш мене. Скажи, що це тільки здається тобі. Подивись на мене.

Катерина: — Не бачу нічого...

Іде алеєю молодого парку.

Проходять мимо дівчата, жінки, робітники з дітьми на руках. У дітей чепурні ляльки. У ляльок у целулоїдних ручках кольорові кульки. Радість і мир.

Розмови:

— Який юнак розкішний!

— Виконроб греблі Голик.

— Ото він?

— Так.

— Як виступив на мітингу вчора! Ну, просто неможливо слухати. Я плакала від радості, від гордощів...

Оглядаються на нього з захопленням.

Стрілися знов під сокориною у присмерку після роботи.

“І блідий місяць на ту пору...” — гукає звідкись гучномовець.

Вітер. Осінь глибока. Шумлять високі сокорини.

Катерина: — Як я мріяла... Душа моя так прагнула тебе.

Валерій: — Катерино!

Катерина: — Степи, гребля, небо, море — скрізь я бачила тебе, все для мене був ти.

Валерій: — Не розумів я цього. Я розділяв любов і життя. Здавалось мені тоді, що, крім кохання й пестощів, нічого в тобі нема.

Катерина: — Так мало?

Валерій: — І краси, звичайно.

Катерина: — Бідний, бідний, о, який же ти бідний!.. Не можу промовити слова...

Валерій: — Якого?

Катерина: — Коли одного разу вночі ти залишив мене, пам'ятаєш, у степу, я промовила голосно: “Мій милий...”, потім ще одно слово, я вжахнулася. Я мало не вмерла.

Валерій: — Пробач.

Катерина: — Не можу. Я занадто звичайна.

Валерій: — Ти надзвичайна!

Катерина: — Чим? Хіба прагнення до щастя і кохання, до материнства... щось надзвичайне?..

Валерій: — Благаю...

Катерина: — Ні, розлучились ми. Вже десь на іншій річці чи на морі зустрінеться мені морська душа...

До Аристархова приїхав генерал Федорченко з Зарудним. Оглянули греблю, електростанцію, місто. В кабінеті управління:

— Ну от, Гнате Максимовичу... Прошу сідати. От облетіли ви гідробудівництва великих річок...

— Так, майже всіх.

— І нас подивились. — Аристархов перевів погляд на карту Батьківщини. — Що справило на вас наймогутніше враження?

— Ангара грандіозна... От де могутність!

— Багато моїх мріє податись.

— Ні. Вже досить вам Дніпра на десять років.

П'ять гідростанцій, п'ять морів... А найбільше враження пережив я, уявіть, не на Ангарі, а тут. І не на вашій греблі, хоч ваша прекрасна, честь вам і слава. Я пережив його в своєму селі, — сказав генерал Федорченко і глянув на Зарудного, який підслав був до нього делегацію. — Мені запропонували посаду в селі...

— Посаду? В селі? Чи не голови колгоспу?

— Так.

— Чого захотіли! — сумовито посміхнувся Аристархов.

— Я те ж саме їм сказав.

Входить секретар:

— Голика викликали.

— Хай входить.

Входить Голик.

— Ви мене викликали?

— Так. — Аристархов повертається до Голика з гіркою посмішкою. — Коли б ти знав, Голик, як не хотілось мені бачити тебе сьогодні! Приїхав мій колишній командир і його друг. У мене свято. Але я дав слово одному інженеру поговорити з тобою.

— Я можу прийти іншим часом.

— Ні. Не хочу таїти від гостей свої печалі. Це життя: добро і зло вкупі. Погано, Голику!

— Не розумію.

— Хам ти, брате, ось що.

— Трохи є.

— Не трохи, — багато. По-чесному, га?

— Ну, у великій справі гладко не буває. Хтось, можливо, і хам.

— Не хтось, а ти. Народ послав нас сюди на велику радісну справу. Всі щасливі...

— Так.

— Чому я не бачу щастя на твоєму обличчі? Чому ти грубий? З жінками жорстокий? Ти — майже інженер. На тебе стільки витрачено державних коштів! Чому ти неінтелігентний?

— Я інтелігентний!

— Ні! Я бачу тисячі робітників інтелігентніших від тебе, аристократів духу!

— Ви ненавидите мене, — глухо відповідає Голик, сам в цю хвилину ненавидячи себе. — Ви давно ненавидите мене, і через це я вам здаюся таким.

— Помиляєшся. Всі мої почуття йдуть на греблю, на море, на тисячі будівників. Мене ледве вистачає на це. Але я розумію, — тебе можна ненавидіти... — Аристархову важко. Голос, повний смутку: — Тебе можна так ненавидіти, Голику!..

— Будь ласка. Тільки йшов я на будівництві завжди попереду, і ви вручали мені перехідний прапор.

— Колективу, можливо... — сказав Федорченко.

Голикові тяжко. Голик не хоче здаватись. Заговорила впертість і пиha:

— Так, моему колективу. Родимі плями вже як-небудь виживем у комунізм.

— О, куди загинає!

— Еге. Збирається хамство в комунізм протягти. Ні, Голику, не прийме нас комунізм. Нащо ти образив інженера Грекова?

— Я не ображав його.

— Він тебе образив?

— Так.

— Ти хотів женитися на його дочці?

— Хотів.

— Таж ти жонатий двічі, — сказав Зарудний, вдвляючись в людину, яку він одного разу вбив у своїй уяві. — У тебе діти від обох жінок.

— Я це затаїв.

— Для чого?

— Це драма мого життя.

— Драматичний артист...

— Я так вихований. Я бачив у цьому, звичайно, підлість, але не більше. А що це більше й страшніше, ніж підлість, я... Зараз ви головного не знаєте про мене. І ніхто не знає. Що можете ви мені?.. Чим покарати?.. Я сам себе вже покарав навіки, так покарав! Ходжу серед людей так, ніби голову хто мені одрізав і серце жалюгідне... Я можу йти?

— Іди.

— Хай іде.

— Іди від нас. Ми нічого не зробим тобі. Зрештою, навіть партійні збори, що вони тобі? І потім сором підіймати перед людьми твоє "питання" в цей час. Сором і образа.

Голик мовчки вийшов.

Скоро настала зима. На Дніпровськiм Низу почалась вона пізно і пролетіла майже непомітно, тільки на початку весни нагрянув раптом холод і хуртовини розгулялися такі, що на добрий тиждень замели всі дороги. Робота на греблі утруднилась, погіршало постачання. Ніхто, правда, не впав духом, темпи роботи не знижувались, але людське завжди лишається людським, і там, де нестаток, завжди десь виникнуть і сум, і гіркота, і навіть образи. Не пройшли вони й мимо сім'ї Кравчини, і все через ту ж хуртовину...

Птиці кричать уночі. Чути їх тривожний клич. Десь у високості, невидимі, летять вони над хатою. Що жене їх так рано в таку холоднечу, в хуртовину таку запізнiлу?

— Ти чуєш? Птиці кричать...

— Де?

— Коло хати... Ось знову... Ану вийди.

Кравчина зводиться і, щоб не розбудити дітей, тихо виходить з хати.

У маленькiм садочку — шестеро диких гусей. Від голоду і холоднечі вони вибилися з сил і, напівзамерзлі, попадали з неба в мокрий сніг. Коли він почав їх підбирати, вони вже навіть не пручались.

Радість у хаті. Діти прокинулись. Заглядаючи під піч.

— Це гуси, тату?

— Гуси.

— Дикі?

— Ой! Дикі гуси! Ох! І високо летять над хатою!..

— Ми можемо їх зараз зарізати, батьку? От смачно буде!..

— Кого зарізати? Я тебе заріжу, лобуряко!

Через кілька днів Марія теж побажала гусячого м'яса і трошки приватної торгівлі, тому що вже нічим стало їх годувати.

— А вони здорові які, дивись, та жирні!

— І тобі не соромно, жінко? — Кравчина обурився: — Чим торгувати? Упавшими птицями!

— Ну і що. Гуси наші тепер. Нам дістались.
 — Хто тобі сказав? Аджеж це не полювання. Це стихійний випадок!
 — Це наше щастя.
 — Яке? Це їх біда. Ми ж люди! Ось вони дивляться на нас в біді, глянь, паскудна жінко, з яким довір'ям. Вони почувають, що ми їх врятували. А ти що надумала? Що ти задумала, я тебе питаю?
 — Я хочу гусятини, тату!
 — Не буде гусятини!
 — Ні, буде! Я їх годувала!
 — А я сказав, не буде. Чула?
 — Он як? Ну, дякую. Я тобі ніколи не забуду цих гусей. До самої смерті!..
 — Я хочу ніжку з'їсти..
 — Що? Яку ніжку?
 — Гусячу. Ніжку або крильце... тату!
 — Не можна крилець їсти. На крильцях літають.
 — Мм! Комедіант... Літають! Крильця пожалів для рідних дітей!
 — Замовкни!
 — А я годувала їх два тижні, щоб вони повиздишали, щоб їх холера забрала!!!
 — Дітей посоромся!
 — Тату!..
 — Я тобі дам крильце, мерзотнику! Я тобі покажу!
 — Не чіпай дітей!
 — Дай мені спокій!
 — Ні, ти дай мені спокій! Дайте всі мені спокій! Всі! Ви загубили моє життя!
 — Хто? Я тобі загубила життя?.. Це ти мені загубив... Ти ніколи нічого і ніколи не вмів добути для сім'ї! У тебе все випливає з рук..
 — Помовч!
 — Ага!
 — Помовч, або я тебе вб'ю! Перестаньте кричати! Тільки й чуо: "їсти, їсти!" Чорти б вас забрали!
 Яких непотрібних слів наговорили вони! Як непристойно і безжалісно ображають вони одне одного, які непотрібні докори підіймаються з самих темних кутків їх, по суті, прекрасних натур, як споганюють їх уста. Чого тільки не роблять з людьми нестатки і погана одежа...
 Тільки ми не будемо тут записувати їх убогої фонограми. Ми обманемо артистів, давши можливість їм пригноблювати як загодно один одного, і в знак глибокого співчуття і вибачення залишимо це місце безсловесним. Хай глядач вкладає в їх розлучені вуста слова, які підказує йому фантазія і досвід особистого життя. А фонограму тут для більшої правди заповнимо музикою.
 Як гарно людині в цій картині!
 Не треба ні вбивати нікого, ні красти, ні зламувати. І комікувати не треба на догоду любителям реготу, ні вихитрюватись у складності сюжетних колізій.
 Скільки простору для почуттів і думок, як далеко видно в просторах!..
 Розсердившись на жінку, Кравчина випускає гусей. Тривожно і радісно злетіли гуси вгору і полинули, полинули..
 І музика шириться, росте, підноситься.

НОВІ ДНІ, БЕРЕЗЕНЬ, 1958

А він стоїть і дивиться услід, високо піднявши голову. Потім вибігає на горбок і дивиться звідти, витягнувши руки вниз і розставивши долоні, немов почувуючи, що й сам відривається від землі. Але він не відірвався від землі.

Йому раптом починає здаватися, що хтось ридає за його спиною. Він обертається — на порозі темних сіней стоїть його жінка, тільки не та, яку він знав чимало років, а ніби зовсім інша. Перетворене найскладнішим потоком радісних почуттів, її заплакане обличчя немов світиться в передсвітанковій півтемряві. В цю хвилину їм обом прощається двадцять років. Вони стали знову молодими і, як тоді, давним-давно, прекрасними.

Вони люблять одне одного.

Вона говорить йому найдорожчі, головні слова. І всі слова дивно підходять йому, скромному водієві вантажних машин. Ніщо не здається перебільшенням.

Її мила голова в нього на грудях.

Вона слухає, як б'ється його серце. Ми бачимо його обличчя, добре і мужнє. Він задумливий і трохи сумний у цю хвилину осяєння.

— Який ти прекрасний! Як я жалію тебе! Яка дорога мені твоя сила і свобода, Іване. Чи ще хто на світі щедріший на працю і на цю бездонну глибину віддачі? Ні. Скільки ти віддав...

— Ну, ти теж! Мабуть, навіть більше. Набагато більше від мене.

— Ти любиш мене?

— Люблю. Добре, що ми гусей пожаліли.

— Обійми мене дужче... Чуєш? Летять...

— Весна іде. Розіллється Дніпро вже навіки.

— Прийде море. Навіть страшно.

— Так.

— Ой... Знову летять...

Обійнявши одне одного, вони пошепки починають співати своєї любимої:

Налетіли гуси з далекого краю,
 Скаламутили воду в тихому Дунаю...

Вони засинають.

Діти їх сплять поряд, усі четверо.

І сниться їм, що вони летять, обійнявшись разом з птицями й дітьми.

Цей сон переходить у дійсність майже непомітно. Всю зиму підіймалися води Дніпра, заливаючи плавні, озера. А весною, коли по всіх притоках і з верхів'я рушив лід, а за льодом незабаром багатороща повідь, — весь Дніпровський Низ від Запоріжжя до Кахівки зразу став невідомим. Пішов під воду Великий Запорозький Луг, потонули навіки старі хрести на дідівських кладовищах. Щезли ріки Підпільна, Скорбна. Розлившись на десятки кілометрів, води подалися по малих річках і в сухі балки. Деякі степові безводні села опинилися негадано на берегах морських заток, як у казці.

Народилося море, безкрає, з неосяжним морським обрієм.

Геологічне диво!.. Враження відноності, як від землі і неба. Але воно з'явилося нове, і його натхненна, горда новизна хвилює, вимагає й кличе, як революція.

З колгоспів степових за сотні кілометрів з'їж-

джаються люди. Схвилювані і вражені, веселі й замислені, щасливі й до краю зворушені на новому березі, дивляться вони на перетворені свої про-
стори.

Вже віють вітри низовії, і морські хвилі б'ють вже в береги, і пароплави на хвилях і чайки морські.

Настає час розставання. Гості знову зібрались у Зарудного. Я бачу їх всіх.

Полковники і генерали, учителі і агрономи, заступники і замзаступники, поми, вradi, райзаготи і капітан далекого плавання підходять до нього з прощальним привітом. Сава Андрійович стоїть засмучений.

Він знає, що всі вони повинні роз'їхатись, але йому сумне це прощання. Він навіть випив надміру, у нього червоне обличчя. Він залишається, від'їжджають вони. І вже багатьох, звичайно, йому не побачити. Всі тиснуть його широку грубу руку. Він помічає, що вони всі вже наполовину відсутні, і говорить неухважно кожному:

— Бажаю вам добра... Бажаю вам добра... Бажаю здраствувати і возвишатися.

Вони прощаються один з одним, обіймаючись і задумливо дивлячись на море, на дні якого затонуло навіть їх дитинство. Чується гармонійний гудок морського пароплава і пісня. По радіо повідомляють про готування польоту на Місяць ракети-автомата і про польоти на інші планети.

Саві Андрійовичу здається, що він забув щось сказати.

— Чекайте! Я не сказав ще вам самого головного!

Всі обернулись до нього.

— Любіть землю! Любіть працю на землі, бо без цього не буде щастя нам і дітям нашим ні на якій планеті.

Попрощався і я з Савою Андрійовичем. Його ледве вже видно на березі.

Ми на палубі корабля в новому морі. Поруч мене будівельники — Аристархов, Широков, Булатников та інші — плывуть вверх по Дніпру на нову будову.

На кораблі і генерал Федорченко.

— Ну от... ми знову в дорозі, — усміхаючись, говорить Аристархов. — Будь щасливе, прощай, місто!

Будівники бачать, як віддаляється їх велична споруда. Аристархов щасливий, і йому трохи сумно. Ми всі у владі найдорожчого в світі.

Я дивлюсь на морські береги, які відпливають у глибину далечінь, і, схиливши голову, думаю про всіх трудівників нового моря: "Пошли вам, доле, сили і прагнень високих і довгих літ щастя. Спасибі за скарби, що ви мені подарували, за натхнення, за радість життя серед вас. Прийми мою любов, народе рідний, ріко велика, і місяцю ясний, і берег мій чистий".

На палубі всі мої друзі і Кравчина з сім'єю. На їх обличчях я читаю радість.

Тільки Голик стоїть коло борту один, відокремлений. Так у зелених гаях стоять одинокі, обпалені блискавкою темні дерева.

А на березі Катерина дивиться вдаль, на морський горизонт.

Біля ніг її плещеться море і, мов питаючи в тривозі одна одну про щось найголовніше в світі, хвиля хвилю доганяє. (Кінець)

Свирид ЛОМАЧКА

ЛІДІЇ ДАЛЕКІЙ

Замість подяки за її чудесну книжку
та не менш чудесну присвяту.

Зайво, зайво понурою маскою
Затуляти розсміяний світ.

Прозвучав мій дивною казкою
Твій нежданний ласкавий привіт.

Прозвучав — і журливим лелекою
До тривожного серця приліг...
Ой чого ж бо ти стала далекою,
Що до тебе й не видно доріг?

Бо якби не вериги незмінности,
Що колись я смиренно надів —
На слова твої, повні весінності,
Я б на крилах вітрів полетів...

Хай би там, де Австралія пралісна,
Нас чужинна з'єднала біда.
Бо я чую, що серцем ти радісна
І що в тебе душа молода.

Не морозу північного скреготи,
А теплінь мого серця і слів
Хай несуть тобі бризи і леготи
До південних ясних берегів.

Щоб ідучи тропою колючою,

Неперейденим шляхом чужим,
Ти лишалась такою ж співучою,
Як співучий потік твоїх рим.

Щоб гіркого прожитого колії
Не смутили віршованих тем.
Щоб не в'янучи, квіти магнолії
Палені для тебе вогнем.

Торонто, 10 лютого 1958.

ОЛ. НЕПРИЦЬКИЙ-ГРАНОВСЬКИЙ

КРІЗЬ ОКЕАНИ

Присвячується Л. Далекій

Тоді, як пишно розцвіли мигдалі
Під крилами тепла весни у Вас,
Холодним поглядом дивився час,
І в нас — пожовкле листя опадало...

Але мигдалів ніжний квіт рожевий
Пахучий запах нектару так мрійно слав,
І в нім, здаля, я спів Ваш пізнавав
Чутливих струн життя, яких лише Ви

Могли торкатися так мудро, вміло...
І слухаю... Хай серце защемить...
Нехай прилине знов казкова мить —
І полум'я горить, що досі тліло...

Листопад, 1957 р.

НОВІ ДНІ, БЕРЕЗЕНЬ 1958

Повільне удушвання української науки

Дещо з наслідків 37-річної окупації України й диктатури ЦК КПСС

(Закінчення з попереднього числа)

ло тільки 5.000. У тому числі позникало чимало й академіків, як от: Мих. Грушевський, Мих. Слабченко, Сергій Єфремов, Степан Рудницький, М. Яворський тощо.

В Україні залишене було лише те, що його пощатило цілком стероризувати й упокорити. Або те, що не встигло звернути на себе уваги органів московської таємної поліції. Натомість в Україну надсилалися з РРФСР замінні кадри, для яких інтереси українського народу були чужі або й ворожі. Кадри, які не могли допомагати розвитку науки на українській мовній основі, а частково навіть такі, які свідомо шкодили цьому процесові, активно ставали йому на перешкоді. Усьому цьому дуже допомагало безпосереднє підпорядкування починаючи з середини 1930-их років вищих навчальних та наукових закладів України московському Міністерству Вищої освіти та різним московським галузевим міністерствам. Московські центри по своїй потребі й уподобі почали перемішувати старі і особливо розподіляти нові наукові кадри цілого СРСР, а в тому числі й України.

Процес посиленої індустріалізації СРСР з тридцятих років, без якого ця нова імперія не могла утриматися, вимагав збільшення кількості технічних та наукових кадрів у державі. Цілком обминути при цьому збільшенні Україну — не було можливості: вона була одним з найважливіших економічних районів Союзу, і ефективно експлуатування її економіки вимагало відповідної кількості фахівців. Тому довелося ЦК КПРС ці технічні й наукові кадри збільшувати й в Україні. Але робив він це в дуже обмежених розмірах, рівняючи з РРФСР. Крім того, ці кадри почали підбирати й комплектувати в Україні з таких елементів, які викликали найменше побоювання, що вони будуть протиставлятися основним напрямним політики колоніалізму ЦК КПРС, а найбільше — надсилалися з чужих для українського народу елементів з-поза меж УРСР.

Кількісну характеристику наукових кадрів СРСР дає наступна таблиця, до розгляду даних якої ми й перейдемо.

Розподіл наукових кадрів СРСР за даними 1955 р.¹⁾

1. Розподіл між республіками:

Республіки	Усього осіб науковців	Розподіл у %
РРФСР	154.806	69,1
Україна	30.232	13,5
Інші р-ки СРСР	38.855	17,4
Разом по СРСР	223.893	100

2. Розподіл між національностями:

Національності	Усього осіб науковців	Розподіл у %
Росіяни	144.285	64,4
Українці	21.762	9,7
Інші нац. групи	57.846	25,9
Разом по СРСР	223.893	100

У цій таблиці перш за все звертає на себе нашу увагу те, що питома вага в СРСР наукових кадрів України дуже незначна — 13,5%, себто майже в півтора рази менша за питому вагу людності України (20,3%) та за питому вагу її продукційної ролі ("майже 20%"). А як наукові кадри підготовляються за директивними вказівками ЦК КПРС, то такий незадовільний і явно дискримінаційний стан з науковими кадрами в Україні є наслідком бажань керівництва ЦК КПРС, наслідок його політики колоніалізму.

Але найкраще ми виявимо ступінь дискримінації України, коли врахуємо кількість науковців на 100.000 людності. Виявляється, що на Україні на 100.000 людності припадає 74 науковці, а в РРФСР на такі ж 100.000 людності припадає їх майже вдвоє більше — 137 науковців.

Такого шкідливого для українського народу співвідношення досягнуто було тим, що за останні п'ятнадцять років (1940 — 1955) темп підготовки кількості наукових кадрів в Україні був, за директивами ЦК КПРС, спланований майже втричі повільніший, ніж в РРФСР. У той час, як в РРФСР за зазначений період наукові кадри (як про це свідчать відомості офіційного московського статистичного збірника) збільшилися на 150%, в Україні за той же час вони збільшилися тільки на 56%.

А як підготування наукових кадрів відбувається за кошти із спільної державної скарбниці, то це є доброю ілюстрацією до того, що криється під радянською "рівноправністю" народів, як на практиці ЦК КПРС розуміє "дружбу народів", як використовує він засоби із спільної для всіх народів державної скарбниці СРСР.

Та й це ще не все. Подбавши про те, щоб в Україні було якнайменше наукових кадрів, ЦК КПРС спланував цю справу ще й так, що сама структура наявних наукових кадрів в Україні є в цілому значно гірша якісно за таку ж структуру наукових кадрів в РРФСР та в інших (разом взятих) неросійських республіках. Виявляється, що в Україні значно більший відсоток становлять наукові робітники найнижчих кваліфікацій. Це ясно видно з наступних порівняльних даних. Як ми вже знаємо, питома вага в цілому СРСР усіх наукових робітників України

становить — 13,5%. А як взяти групу найвищої кваліфікації — самих докторів наук, то кількість їх в Україні становить вже тільки — 11,8% усіх докторів наук цілого СРСР. А як взяти тих, що працюють на науково-дослідній роботі, то ця група науково-дослідних робітників України становить ще менший відсоток — 9,6% цієї ж групи всього СРСР. Ці показники говорять самі за себе. Вони прекрасно характеризують колоніально-дискримінаційний підхід всієї національної політики ЦК КПРС всередині Союзу “рівноправних республік”.

Але повернімося до розгляду даних вище поданої таблиці. З неї ми бачимо, що в Україні зосереджено 30.232 наукові робітники, а українців серед усієї маси наукових робітників СРСР є тільки 21.762. Отож, як припустити, що всі науковці-українці перебувають в Україні, то крім них в Україні є ще 8.470 науковців-неукраїнців. Проте зовсім не всі науковці-українці працюють в Україні. Це ми добре знаємо з досвіду. Про це свідчать факти наявності українців в університетах та наукових закладах Москви, Ленінграду тощо. Про це пише також і співробітник Академії Наук УРСР.¹²⁾ Про це ж, нарешті, посередньо свідчать і цифри поданої передніше цифрової таблиці. Адже з неї ми бачимо, що в РРФСР працює 154.806 науковців, а всіх науковців-росіян є тільки 144.285 в цілому СРСР. Таким чином, якщо припустити, що всі науковці-росіяни працюють в РРФСР, то й тоді там є ще 10.521 науковців-неросіян, а між ними має бути й значна кількість українців.

Але наше попереднє припущення, що всі науковці-росіяни зосереджені в РРФСР — теж потребує корективи. Бо з кого ж тоді складаються оті 8.470 науковців-неукраїнців в Україні? Ясно, що в переважній більшості — з росіян. Це добре відомо всім, хто спостерігав українську дійсність на власні очі. Про це ж в ідилічному тоні говорить книжка видана під маркою Акад. Наук УРСР, в якій ми читаємо:

“Русские ученые принимают самое деятельное участие в работе Академии наук и других научных учреждений Украинской СССР, а ученые Украины в свою очередь вносят значительный вклад в развитие наук в других советских республиках”.¹³⁾

Це саме стверджує московський пропагандист Д. Чугаєв.¹⁴⁾ Про це ж пише й другий московський пропагандист — І. Цамерян. Тому ми, певно, дуже не помилимося, у всякому разі не перебільшимо, коли припустимо, що із тих 8.470 науковців-неукраїнців, що перебувають в Україні, якихось дві третини, або 5-6 тисяч, становлять росіяни.

Проте, крім України, багато науковців-росіян працює й по інших неросійських республіках. Згаданий Чугаєв пише, що до неросійських республік із найбільших промислових центрів РРФСР спрямовувалися вчені-росіяни. А І. Цамерян просто твердить, що “будівництво тисяч шкіл, численних вищих учбових закладів і науково-дослідних установ” по неросійських республіках “могло здійснитися тільки завдяки допомозі російських вче-

них”.¹⁵⁾ Виходить, що науковці-росіяни відігравали по неросійських республіках дуже важливу, навіть головну роль. Отож, коли ми припустимо, що й по інших неросійських республіках науковців-росіян було 5-6 тисяч, то в підсумкові матимемо якихось 10-12 тисяч науковців-росіян на праці поза межами РРФСР. А через це в самій РРФСР мусить працювати науковців-росіян вже не 10.521, як мінімум, що його ми вирахували на початку, а на 10-12 тисяч більше, тобто — якихось 20-22 тисяч.

Далі. За офіційними даними можна вирахувати, що серед науковців-неросіян в цілому СРСР українці становлять 27,3%. Якщо припустити тепер, що й серед науковців-неросіян, які в кількості близько 20-22 тисяч працюють в РРФСР, українці становлять теж 27,3%, то ми матимемо, що науковців-українців в РРФСР є близько 5,5 — 6 тисяч. Таким чином, від усієї кількості науковців-українців, що за офіційними даними дорівнює 21.762 особам, треба відняти оті 5,5 — 6,0 тисяч, які працюють в РРФСР, тоді матимемо 15,8 — 16,3 тисяч, як гадає кількість науковців-українців в Україні. Це в тому разі, коли ми припустимо, що науковців-українців по інших неросійських республіках немає. А це не відповідає дійсності. Отож, коли припустити, що всі оті 15,8 — 16,3 тисяч науковців-українців працюють в Україні, де за офіційними даними зосереджено 30.232 науковці, то ми матимемо, що в Україні науковці-українці становлять близько половини цих кадрів. Але це — в найкращому разі.

Звичайно, це — наші наблизні підрахунки. Ми могли в них помилитися. Але ми, з досвіду добре знаючи ситуацію, переконані, що в наслідок можливої помилки ми ніяк не переменшили кількості науковців-українців в Україні. Навпаки, ми могли тільки перебільшити цю кількість. Справжнє ж число науковців-українців в Україні значно, мабуть, менше за оті 15,8 — 16,3 тис. У цьому ж переконує нас ще й такий факт. При поповненні Академії Наук УРСР на початку 1957 р. у київській газеті було оголошено реєстр 84 кандидатів у члени Академії Наук УРСР.¹⁶⁾ Серед цих кандидатів науковців-українців до української академії наук становлять близько 36%. Очевидно, цей відсоток не є якимсь випадком, і являє він реальне й стає співвідношення національних груп серед науковців в Україні. Українці серед них — в значній меншості. При самостійності держави це не мало б лихих наслідків. Але в умовах підлеглості й чужої окупації — це явище приносить величезні негативні наслідки.

7. Мета перемішування наукових кадрів республік СРСР.

Оте велетенське перемішування наукових кадрів між республіками (що є лише часткою масового перемішування самих народів СРСР) московські урядові адміністративні чинники здійснюють за плянами ЦК КПРС, що є в основному російською комуністичною партією. Наявність у ній неросійських елементів справи не міняє. Адже росіяни становлять у ній абсолютну більшість (за даними 1956 р. близько 74,5%), а головний

керівний орган партії — секретаріят, складається навіть виключно з росіян.*)

Оте перемішування народів СРСР, особливо ж їхніх культурних, технічних та наукових кадрів — потрібне керівництву партії для досягнення якнайкращих наслідків у напрямку затримання культурно-національного розвитку неросійських народів СРСР. Воно потрібне для якнайшвидшої асиміляції та злиття тих народів з народом російським. Воно потрібне їм для закріплення та найбільшого досягнення московських економічних колоніально-експлуатаційних завдань на територіях неросійських республік, що в наслідок більшовицької московської агресії опинилися після революції 1917 р. насильно приєднані до РРФСР та насильно ж зв'язані з нею договорами в єдиній СРСР.

Все це провадиться під гаслом творення єдиного, радянського народу, але... на базі російської мови та культури. Все це провадиться під гаслом єдиної централізованої економіки усіх народів СРСР, але... з максимальним використанням сил неросійських народів для потреб російського центру СРСР, для найкращого розвитку й розбудови економіки РРФСР. Все це провадиться під гаслом допомоги, нібито, і благодійності до неросійських народів СРСР. Але А. Арзуманян вірно пише, що всі імперіалісти й колонізатори:

“...пытаются свою грабительскую политику выдать за благодеяние... Но это — обман”.

“... Их хозяйству (подкоренных народов) они придают односторонний, уродливый характер, чтобы вечно держат эти страны у себя на привязи”.

“... они принесли (подкоренным народам)... национальное угнетение, удушение национальной культуры, насилие и произвол”.¹⁷⁾ І т. д.

Усе те, що ми бачимо в СРСР, зокрема в Україні — дуже далеке, звичайно, від справжнього, нефальшивого інтернаціоналізму, від справжньої, нефальшивої дружби народів, від справжньої нефальшивої рівноправності; воно дуже далеке й від щирого братерського співжиття насельників СРСР, про що так голосно, але фальцетом, трубить казенна більшовицька московська пропаганда.

Навпаки, усе передніше зазначене є виявом все того ж хижого й нелюдського московського шовінізму та колоніалізму, що були основними рушіями традиційної московської політики та сприяли зростанню (за рахунок територій підбитих народів) “централізованої московської держави” і за часів Івана Грізного, і за часів Петра Першого, і за часів Миколи Другого. Різниця лише та, що за Івана Грізного методи й зовнішні прояви їх були трохи не такі, якими вони стали потім за Петра Першого. А за Петра Першого вони були не такі,

*) Лише тепер, після усунення з ЦК КПСС чотирьох суперників Хрушова — Молотова, Маленкова, Кагановича й Шепілова, як повідомили газети в середині грудня 1957 р., до секретаріату ЦК КПРС введені: українець — О. І. Кириченко та узбек — Н. А. Мухітдінов. Чи матиме це якісь позитивні наслідки для неросійських народів СРСР — покаже майбутнє.

НОВІ ДНІ, БЕРЕЗЕНЬ, 1958

якими стали за Миколи Другого. Нарешті, за Миколи Другого вони були не такі, якими стали за диктатури ЦК КПРС. Тепер ота традиційна спадщина для московських керівників держави, оті — московський шовінізм та колоніалізм, пристосовуючися до змінених обставин нової історичної доби, змушені з'являтися у змінений і старанно замаскований зовнішній формі. Проте — внутрішня їхня суть, їхня мета й завдання лишаються ті самі.

Дехто твердить із явною тенденцією, і навіть в українській пресі,¹⁸⁾ що згадану передніше мішанину творить в СРСР міжнародній, мовляв, комунізм, і від нього терплять та втрачають однаково всі народи СРСР, а в тому числі й російський народ. Але це не так. Принаймні — не у всьому так. А там, де так, то далеко не в однаковій мірі. Проте, ми будемо говорити далі, щоб далеко не відхилятися від нашої теми, тільки про наукові кадри.

Науковці-росіяни, будши надіслані до тої чи тої неросійської республіки СРСР, не потрапляють там в умови примусової денаціоналізації й асиміляції. Вони не втрачаються для російської науки й культури, бо живучи й діючи в неросійських республіках вони вільно користуються з своєї рідної мови; свої виклади по вищих школах тих неросійських республік вони провадять російською мовою; свої наукові праці також пишуть російською мовою. Те саме треба сказати й про їхніх дітей. Вони не поставлені в умови примусової денаціоналізації, бо по всіх неросійських республіках існують школи з російською мовою навчання.¹⁹⁾ Зрозуміло, що прибувши в Україну, такі науковці-росіяни іноді, може, навіть всупереч власним бажанням, відіграють тут ролю русифікаторів, ролю затримувачів української науки, затримувачів розвитку наукової й технічної термінології, творених на українському національному мовному ґрунті.

Науковці ж українці, будши вирвані з свого рідного національного оточення і надіслані до РРФСР, потрапляють в умови денаціоналізації й асиміляції. У своїй праці, чи то у вищих навчальних закладах, чи то в науково-дослідних установах, вони змушені користуватися тільки з російської мови. Так само свої наукові праці вони змушені писати тільки російською мовою. Їхні діти змалку піддані денаціоналізації, бо примушені там вчитися тільки у російських школах. Відомо ж бо, що жодної школи з українською мовою навчання в РРФСР немає, хоча там живе до десятка мільйонів українців і часто-густо — величезними суцільними масами. Таким чином, ці науковці-українці за межами України втрачаються для української науки. Вони змушені працювати там для розвитку російської науки. А як потрапляють вони до неросійських республік, то до всього іншого вони стають там ще й примусовими русифікаторами людности тих республік.

Ось перед нами два видання, що надійшли з СРСР. Вони дають нам два конкретних приклади до всього сказаного передніше, дві ілюстрації. В “Украинском математическом журнале” ч. 2 за 1957 р. надрукована ювілейна стаття, присвячена п'ятдесятиріччю з дня народження Гурія Ніколає-

віча Савіна. Він — росіянин. Народився року 1907 в РРФСР, але не пізніше 1928 р. прибув в Україну, бо, як довідуємося з короткої біографії, цього року вступив до Дніпропетровського університету (офіційно він тоді звався інакше) на фізико-математичний факультет. У Дніпропетровську він пройшов стаж асистента, став потім професором, захистив кандидатську, а згодом докторську дисертацію. Року 1940 став він директором Інституту гірничої механіки Академ. Наук УРСР. Року 1945 його обрано членом-кореспондентом, а року 1948 — академіком АН УРСР. З 1948 р. Савін керував працею науково-дослідних інститутів АН УРСР у Львові. З 1948 по 1952 р. був ректором Львівського університету. З 1952 до 1957 р. був віце-президентом АН УРСР. Як бачимо — це визначна фігура серед науковців України. До ювілейної статті додано реєстр надрукованих праць Савіна, який охоплює 75 статей, а з них 73 написані й надруковані російською мовою і 2 — закордонними мовами. Величезна більшість із них надрукована в Україні. Таким чином, із усіх 50-ти років свого життя він прожив в Україні щонайменше 30 років. Тут, в Україні, здобув освіту й набув наукових кваліфікацій. Тут пройшла вся дотеперішня його службова й наукова кар'єра. Проте жодного владу в українську науку (на українській мовній основі, як це видно з реєстру його праць) він не зробив. Він є типовим представником російської науки в Україні. Вільним чи невільним русификатором української людності.

А ось другий приклад. Перед нами книжка: "А. И. Баранович — Магнатское хозяйство на Юге Волыни в XVIII в. Издание АН СССР, Москва, 1955". (До речі, це цінне джерельне видання з історії господарства в Україні). Із посилань у цій книзі видно, що автор до початку 1930-их рр. жив в Україні й видавав там українською мовою історичні свої дослідні праці. Але тепер він перебуває чомусь в РРФСР і своєю продукцією збагачує російську історичну науку. Ця книжка — не виняток. Серед московських видань п'ятдесятих років ми знаходили й інші історичні праці цього Барановича теж російською мовою. У своїй службовій праці Баранович (як і маса інших науковців-українців, що потрапили до РРФСР) також мусить користуватися з російської мови виключно, і ні в якому разі — з української, бо живе в РРФСР.

Ми навмисне взяли тут два конкретні випадки, що потрапили нам під руку. З них найкраще і найповніше видно різницю в становищі науковця-росіянина в Україні (в даному випадкові — Савіна) і науковця-українця в РРФСР (у даному разі — Барановича). І ЦК КПРС прекрасно знає про цю різницю і властивості тої різниці. Тому він, застосовуючи різні засоби для загальмування розвитку української науки в Україні (як також наук інших неросійських народів), разом з тим якнайширше використовує методу перемішування наукових кадрів: з України забирає й перекидає кудиінде науковців-українців, а в Україну для посилення русифікації та для скріплення тут свого колоніального панування надсилає масу науковців-

неукраїнців, переважно ж — росіян. А вишколені керівництвом партії пропагандисти у виданні Академії наук СРСР проголошують:

"В советском Союзе нет ни отсталых, ни господствующих, ни подчиненных наций. Все они равноправны, суверенны"...²⁰⁾

Та наочний фальш таких тверджень спростовують факти, взяті тут лише з одної ділянки життя українського народу та ще й зібрані в умовах, у яких важко здобути джерельний матеріал. А таких фактів можна назбирати дуже багато і з інших ділянок. Треба тільки над цим сумлінно попрацювати та зробити пильну аналізу. Тому, коли ми у Н. Т. Кальченка (який мав у сотні разів більше можливостей переглянути джерельний матеріал та проаналізувати його), у його доповіді на засіданні Верховної Ради УРСР натрапляємо на трафаретне, вироблене агітпропом ЦК КПРС і безумовно повторюване твердження про те, що:

"Розквіт національної української культури є торжеством ленінської генеральної лінії партії, торжеством її мудрої національної політики, результатом великої нерушимої дружби всіх народів Радянського Союзу"²¹⁾

то не знаємо, чому тут треба найбільше дивуватися: чи цинізмові Кальченка і його насміхові над своїм рідним народом, чи безмежному його лакейству перед ЦК КПРС, завдяки ласці якого він став Головою Ради Міністрів УРСР. Але це вже справа його власного сумління. Можливо, що він і сам добре усвідомлює трагізм та безвихідь свого становища у кільцях давуна, а тому засуджувати його не будемо, лише пожаліємо.

І, нарешті, останнє зауваження. На самому початку цього свого нарису ми подали, як епіграфи, два "запашні" й типові уривки з партійної газети "Українська Культура", що виходить у Києві. Проте, як саме "під зорею Кремля розквітає наука й культура України", ми старалися показати на фактах, що їх взято з офіційних більшовицьких видань. Ми скрізь пильнували точно зазначити джерела наших відомостей, щоб кожен читач — чи то друг, чи недруг — мав змогу нас перевірити і вже сам, у співдружності з своїм сумлінням, зміг би з усього цього зробити власний і остаточний висновок. Сподіваємося, що уважний читач з перегляду поданих тут фактів побачив також цілком ясно, кому український народ за удушвання української науки в Україні має "дякувати" чи бути "вдячним". Що ж стосується некультурної лайки цього органу Міністерства культури УРСР — то вона цілком зрозуміла. Злочинці, притиснені до стіни фактами, не маючи змоги ані відкинути ті факти, ані застосувати брутальної сили в ролі "аргументу", починають, звичайно, якнайбрудніше лаятися, коли переконані, що за це ні від кого карі їм не буде. Така вже властивість цієї категорії людей. Але — лайка не аргумент, а тільки свідокство безсилої злоти перед незаперечністю фактів.

26. XI. 1957.

*) Дану тему автор значно докладніше розробив у більшій своїй праці, написаній до ювілею

нашої державности, яка має загальний заголовок — “Російський більшовицький колоніалізм на Україні”.

1) Див.: Конституція (Основной Закон) Российской Советской Федеративной Социалистической Республики. Гиз Юрлит., Москва, 1954, ст. 14 — 15.

2) Конституція (Основной Закон) Союза Советских Социалистических Республик. Гиз Юрлит. М., 1955.

3) Конституція (Основной Закон) Украинской Советской Социалистической Республики. Изд. Верх. Совета УССР, 1954.

4) “Радянська Україна” ч. 128 за 1 червня 1957 р.

5) “Вперед”, ч. 10 за 1954 р.: “Мельніковщина” продовжується”.

6) Печать СССР в 1955 г. Москва, 1956. Відсотки вираховані за таб. 32 і 33.

7) В. К. Козлов: О формировании и развитии социалистических наций СССР. Москва, 1954, ст. 145.

8) Там таки, стор. 149.

9) “Радянська Україна” ч. 127 за 31. 5. 57.

10) С. Николишин: Культурна політика більшо-

виків і укр. культур. процес, ст. 44.

11) Культурное строительство СССР. Статистический сборник. Москва, 1956. Складено за даними таблиць на стор. 252 — 254.

12) Д. Ф. Вирный: Украинская ССР. Краткий историко-экономический очерк. Москва, 1954, ст. 170.

13) Там же, ст. 170.

14) Д. Ф. Чугаев: Коммунистическая партия — организатор советского многонационального государства. Москва, 1954, ст. 52.

15) И. Цамерян: Марксистско-ленинская теория по национально-колониальному вопросу. Москва, 1954, ст. 53.

16) “Правда Украины” ч. 2 (4508) за 3. I. 1957, ст. 3 — 4: “От Академии наук Украинской ССР”.

17) А. Арзуманян: Что такое империализм. Москва, 1954, ст. 40, 41, 5.

18) Див., напр., статтю “Советська русифікація України” в газ. “Україн. Прометей”, ч. 43 за 1957.

19) Див.: “Культурное строительство СССР. Москва, 1956”, ст. 186 — 187.

20) В. Козлов: О формировании и развитии..., 178.

21) “Радянська Україна” ч. 123 за 31. V. 1957.

В. РЕВУЦЬКИЙ

НОТАТКИ ПРО ДРАМАТУРГА

(До 5-річчя смерті І. Кочерги)

На початку 1941 р. авторів цих рядків довелося відвідати Івана Кочергу в Києві, у його приміщенні. Тоді його саме призначили редактором українського журналу “Театр”. Відвідини залишили враження, що драматург, переляканий зняттям попереднього редактора “Театру” О. Борщагівського за критику п’єси О. Корнійчука “В степах України”, ніколи нічого не зробить проти лінії офіційного курсу. Тепер таку обережність ясніше видно.

Авторів цих рядків був невідомий факт, що І. Кочерга працював у тому часі над п’єсою “Екзамени з анатомії”, де в головному героєві драми, поетові Василю Шелестові, легко пізнається сам автор. Шелеста критик Рафальський називає в “Літ. газеті” “...романтиком, фальсифікатором, трішки не формалістом”. Обвинувачення в романтиці сипалися не раз на сиву тоді вже голову майстра. Хоч Кочерга і був у першій лінії театральних діячів, але безпосередньо перед 1941 р. назви його драм дуже рідко з’являлися на афішах. Нагороджений третьою премією за п’єсу “Майстри часу” на Всесоюзному конкурсі Раднаркомом СРСР 18 лютого 1933 р., Кочерга так і залишився далі в становищі “третього”. Ініціатива у веденні офіційного курсу опинилася в руках О. Корнійчука.

Свою драматургічну діяльність І. Кочерга розпочав майже 50 років тому, в 1910 р., написавши першу п’єсу російською мовою (“Пісня в чаші”) і не маючи наміру бути українським драматургом. Син залізничного службовця станції Носівка, біля

Ніжина, колишньої Московсько-Києво-Воронізької магістралі, І. Кочерга народився 6 жовтня 1881 р. Учився в Чернігівській гімназії та на юридичному факультеті Київського університету.

Як свідчив його колега по Чернігівській гімназії, Дмитро Ревуцький, І. Кочерга тоді не виявляв жодного зацікавлення до українського руху. Перші статті його в чернігівському часописі (від 1904 року) теж нічого не говорять про його визначний талант, як драматурга.

Тепер же перед нами лежить тритомник п’єс І. Кочерги у виданні Державного видавництва художньої літератури (1956 р.). Він охоплює 25 п’єс різної мистецької вартості, жанрів та стилів. Поручитися за автентичність текстів Кочерги у цьому виданні неможливо.

Актор Р. Василенко, що зберіг у себе примірник видання ДВУ 1926 р. п’єси Кочерги “Фея гіркого мигдалю”, зробив порівняння цього тексту з текстом видання 1956 р. і встановив, що з п’єси вилучено всі протиросійські вислови автора, щоб нічим не затьмарити почуття лідерів офіційного курсу. Без сумніву, те саме зроблено і з текстами інших п’єс. Для прикладу, п’єса “Ім’я” мала дві редакції: 1937 та 1949 рр. і т. д. Але в загальному останнє видання дає наближений образ драматурга.

Романтик. Перша п’єса “Пісня в чаші” (“Песня в бокале”) написана в час, коли світовий театр ще був у зеніті величного шляху символізму. У пляні цього театру творила тоді свої останні драми Леся Українка, а О. Олесь провалився в театрі своїми символістичними етюдами, у спробах еволюції побутового театру. У російській символістичній драмі куміром сцени був Леонід Андреев, а практично В. Меєрхольд стверджував це поставами п’єс Ф.

Сологуба, О. Блока, Ведекінда і Гофманстала, а МХАТ — М. Метерлінка. Перебування Кочерги у Варшаві дало новий імпульс до ближчого вивчення польських теоретиків символізму (Пшибишевського) та інтер'єру католицької церкви. Нарешті досконале знання німецької мови ввело його в річище сучасного й минулого німецького театру.

"Пісню в чаші" тяжко окреслити за певним стилем. Безперечно, найбільше діяла в ньому романтика, навяня драматургією Франца Грільпарцера, Фрідріха Геббеля та музичними драмами Ріхарда Вагнера. Також від деяких характерів драми віє містицизмом Теодора Гофмана. Другим чинником сформування "Пісні в чаші" були історичні драми Ернста фон Вільденбруха, з його любов'ю до ефективних сцен натовпу, мальовничістю характерів нижчих класів та жвавого діалогу. Певне місце в цьому історизмі посіла й рання драма Г. Гаутмана "Фльоріан Гаер". Третім потужним чинником була творчість Леоніда Андреева, а зокрема вплив його символічної п'єси "Життя людини". Застосування методи цієї п'єси Андреева (написаної чотири роки перед появою "Пісні в чаші" Кочерги) видно з композиції сцени балю в залі ратуші, діяння факторів часу в інтермедії про людське життя, включено до появи смерті в сірому покривалі, як андреевського "Дехто в сірому" і т. ін.

Жанром "Пісні в чаші" обрав Кочерга мелодраму, що межована застосуванням інтермедій, типу середньовічних "фастнахспілів" Ганса Закса. Кочерзі вдається скласти чудову атмосферу середньовічного міста стрільчастими аркадами з лавками, де "тихі басейни, старі липи на площах і сірі папєрти церков, каскади й виступи дахів і сріблесті фонтани колодязів, — все здавалося покритим непевною завісою казкового туману, як марево пустелі, як місто хмар". А міський годинник! "Там на високій башті, спокійний і величавий, він тче безкінечний одяг часу і дивиться звідтіля привітним поглядом на наші суєтливі вулиці, на горе й радости нашого міста. З цієї самої башти почуємо ми і ранішню їх пісню і вечірній поклик і тиху молитву опівночі".

Полагодити цей міський годинник бургомістр доручає молодому мандрівному годинникарю Норберту з Одерменнігів, в якому брєнять настрої молодого самого автора п'єси. Цей годинник Норберту ввижається "як чудове коло, на якому моменти тікаючого життя позначені золотими зірками. Бурхливий порив спіралі приборканий чітким порядком мистецтва, ритмом спускання, що нагадує удари серця. Золоті сфери роблять свій передбачений хід, показуючи шлях і напрям часу, а дванадцять домів Зодіяка пояснюють таємничий змісл безкінечности, відображеної в малій подібності. Біля кола я бачу темні заглиблення для дверей і прозорі галєрії — вузька сцена, на якій проходять поважно старовинні маски комедії життя. Смерть дзвонить в дзвін і півень співає свою пісню, в той час, як апостол відрікається від учителя. Лицар мчить, наздоганяючи щастя, і смерть чекає на нього біля розваленого міста. Мені солодко думати про цю працю майстра і я її довершу..."

Але "Пісня в чаші" ввижається Норберту не тільки міським годинником, старим майстром Кар-

функелем (що в інтермедії грає Час, одягнений в довгий одяг мінливо-райдужного кольору з пісковим годинником в руках). Вона приходить у вигляді німих постатей, що зображують планети, вийшовши з дверей чарівного годинника. Її чути в пісні нічних вартових, що "проникає в спокійну тишу дівочої спальні, де ніжна, як конвалія, дівчина, рожева від сну і теплоти ліжка, посміхається при виді далекої мелодії". Пісню чути "в ніжних звуках скрипки, подихах гобоїв, місячному сяйві на гучних плитах, де проходить чудова дівчина, ідучи стертими сходами й шелестячи сукнею..."

Лінію романтики чути в зустрічах Норберта з дочкою бургомістра Гортензією, дочкою старшого радника Веронікою Мусселіус, навіть з дружиною трактирщика Бравнрота — Ерною. По своєму розуміє "пісню" і Кляус Верходуй — наглядч нічних вартових, що подібно Вагнерівському майстер-зінгеру Бекмессеру з старовинного Нюрнбергу, готується виступити з нею під вікнами улюбленої дівчини.

Є в п'єсі і друга лінія — громадська, патріотична. Це шойно згадана Вероніка Мусселіус, майбутня Лама Ротштейна, проводир озброєних цехів міста. Дія п'єси, як справжньої романтичної драми, супроводжується брязкотом мечів, звуками дзвонів і старовинних дзигарів, палаючи свічками, блискавицею, громом, бурею, гарячою барвою крові і холодним сяйвом місяця. Нема жодного сумніву, що вже в цій п'єсі є зерно майбутньої другої історичної драми Кочерги — "Свіччине весілля". Нема сумніву, що в "Пісні в чаші" повстають проблеми часу, що їх автор вирішив пізніше в "Майстрах часу".

Між "Піснею в чаші" та появою другої п'єси Кочерги "Весільна подорож Марусі" — типова романтична мелодрама в стилі кращих традицій В. Гюго. В п'єсі вперше з'являється залізниця Кочерги, як проблема простору, без якої не обходиться багато його п'єс. Залізниця, що ввійшла поважним чинником до його біографії, зробила не менший вплив на його драм. творчість, як море на його американського сучасника Е. О'Нейля. Ця паралель мимоволі виникає, коли помирає Роберт Майо в О'Нейлівській романтичній драмі "По той бік обрїю". Вмирає великий ідеаліст Майо і перші промені сонця з'являються над морем. Помирає Любушин з словами кохання до своєї нареченої Марусі і "червоні промені світанку заливають кімнату (залізничної станції. В. Р.) яскравим, урочистим світлом".

Але не тільки формальні ознаки класичної мелодрами характеризують цю другу драму Кочерги. В "Марусі" автор дає велику данину традиціям рос.

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Родяне — Парове — Помпи

Ойл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

134 DOVERCOURT RD.

TORONTO, ONT.

PHONE: LE. 2-8829

великих новелістів XIX ст., зокрема Л. Толстого. Пригадується еволюція зросту образу Наташі Ростової при нашому знайомстві з Марусею Галимською. 18-річне “ди́ке гусеня́тко”, напівхлопчисько, що гризе насіння, а в кишені носить чорний хліб, щоб годувати лошатко — кінчає п'єсу жінкою, що пізнала страждання, гірку муку, образи і насмішку життя над розбитим коханням. Але трагедія Марусі підсилюється ще її конфліктом з середовищем, що не розуміє її. Тут вона вже не тільки Наташа Толстого а й Анна Кареніна, — навіть чує містичний стукіт майстра (чи мужичка), що стукає своїм молоточком по колесах вагонів. Цей меланхолічний, музичний стукіт, як чехівську сокиру, що рубає вишневий сад, чути під час її останнього побачення з Любушиним. В образі його самого багато чого від драматизму толстовського Федора Протасова, включно з самогубством. Цікавий і чоловік Марусі — Мальванов, що хоче бігти з нею туди “де при світлі далеких вогнів так привабливо блищать блакитні рейки і тяжко дихає локомотив і так привітно миготять жовті лампи за лаштрами вікон вагонів”.

Але “Весільна подорож Марусі” є дитиною свого часу. Відштовхнувшись від реалістичного психологізму російських мистців, в тіло драми вривається подих театральної експресії, встає життя, символіка залізниці, де “миготить публіка, вишає по асфальтові візки артильщиків, пропливають маневруючі склади вагонів і різні гармонійні гудки паротягів” та безпристрасні вигуки швейцарів про розпис поїздів.

Хай для цієї експресії ще не знайдено форми, але вона вступає в драмі як основний рушій театральної дії.

Після бурхливої “Марусі” в 1925 р. з'являється мирна романтична комедія “Фея гіркого мигдалю”, перша п'єса Кочерги українською мовою. Процес національного відродження не міг не вплинути на драматурга. В ньому прокидається минуле, пов'язане з маленьким роз'їздом Носівкою та найближчим повітовим містом Ніжином. Тепер обставини складаються, що вільно можна рушити українську драматургію на широкі шляхи, не як в дореволюційному театрі. Відчувається брак репертуару, (лише Винниченко тримається), а особливу скруту переживають не стільки “ліві” (як “Березіль”) як “центральні”, що розпочали свої творчі традиції від Державного Народнього Театру. І Іван Кочерга береться до української драматургії з пером широкого ерудита і знавця законів сцени. Для форми першої п'єси береться романтична комедія Е. Скриби, з його даруванням вигадки, дивовижного збігу обставин, заплутаної інтриги, несподіваних, смішних непорозумінь через окремі деталі.

Приводом до “Феї гіркого мигдалю” стає випадок з історії російського театру, пов'язаний з іменем О. Безбородька, всемогутнього фаворита Катерини II, що намагався вести дрібні інтриги, щоб перешкодити одруженню молодої акторки-співачки Лізи Уранової з актором Силою Сандуновим, маючи свої особисті пляни на неї. Уранова не розгубилася і після успіху у виставі, на якій була присутня сама Катерина II, передала їй до рук прохання одружитися з Сандуновим. Прохання Лі-

зи було задоволено царицею, а Безбородько, від жаху різних ускладнень втік до Москви. У “Феї гіркого мигдалю” Кочерги зроблено талановито парафраз в ніжинське середовище, де самому Пшемєнському доручено грати Безбородька, дівчині Лесі — Уранову, а Бжостовському — Катерину II. Парафразі історії надано національного та соціального характеру, підкреслено символіку безоглядного поводження Безбородька над кріпаками через поставлену тему забирання селян руками оренбурзького поміщика Дряквіна-Кублицького.

Не все гаразд вийшло з формою “Феї гіркого мигдалю”. Скрибівські деталі (зерно мигдалю, намісто, табакерка, піднос, цукор) поступилися перед картинами побуту старосвітсько-міщанського середовища (теми родини Дзюби, Цвіркуна, Франчишки). Але не в цьому слід шукати основне місце “Феї гіркого мигдалю”. Найважливіше те, що Кочерга-Бжостовський, подібно Шекспірівському Просперо, кинув свій жезл в українське море, до “козацького, лицарського краю” признавши, що “ніде так не билося моє серце, як тут, на лівому березі Дніпра, поміж левад і садків рідної України”. Пізнавши всі чудові краї Європи, він говорить до дівчини Лесі, в простій, модній, міській сукні того часу: “Ви вернули мені мою честь, мій спокій... Ви засіяли на моїй безпутній дорозі мов мила зірочка рідного краю”.

“Фея гіркого мигдалю” була першою п'єсою Кочерги, що принесла великий сценічний успіх драматургові. Причина була в шуканнях автора, що прямував до створення нової форми комедії, об'єднавши ще раз європейську романтику з кращими національними традиціями побутового театру.

Майстерність заплутаної інтриги через окремі деталі Кочерга дав у своїй наступній п'єсі “Алмазне жорно” (1927). Ця романтична драма, хоч і написана на історичний сюжет часів Коліївщини (1768-1769 рр.) приділяє дуже мало місця окресленню українських характерів. Героїчна пара (Стеся й Василь Хмарний) окреслена надто прямолінійно в стилі типової мелодрами, як і їх контрдія — граф Ружинський (чорний характер мелодрами). Промотором дії є тема історії алмазного жорна, самородка незрівняної величини, що належав княгині Вількомірській і пропав з її опочи-вальні.

Історія ця настільки цікава, що тут дозволимо коротко оповісти її. Наречений Хмарного — Стеся, княгиня Вількомірська обіцяє життя її коханого, якщо вона знайде це алмазне жорно, бо в пропажі його обвинувачують прихильників Хмарного. Тимчасом воно попало до козака Мусія Шенчика, який не знаючи ціни йому, продає його корчмареві. Поляки, пани Лозка і Прозка, загрожуючи зброєю відбирають у нього алмазне жорно. Намагаючись вирвати його з рук один у другого, вони сваряться і жорно закочується на підлогу. Підозріваючи один одного в присвоєнні жорна вони починають бійку і Лозка забиває Прозку, але алмаза не знаходить. Сліпа єврейська дівчина Лія натикається босоніж на жорно. Воно попадається до старого жида Авраама Цвікловіца. Він віддає його Стесі, звору-

(Далі на сторінці 30-ій)

ПОЛІТИКА І НАША ДІЙСНІСТЬ

Міркування східняка над книжкою західнячки

I. Ключ до неутралізму

Від першої світової війни й досі, живемо серед потрясаючих змін. Нове завжди народжується в муках. Без жертв, без коштовних дослідів, без помилок — неможливий ніякий прогрес. Колись, на руїнах кривавої революції Кромвеля, Англія подарувала світові ідею конституційної монархії. Пізніше, на вістрі гільотини, Франція звістила світові народження суверенної влади народу. Не виключене, отже, що сьогодні, у страшних конвульсіях підрадянського суспільства, народжується теж новий, справедливіший світ.

Так думають нишком західні інтелектуалісти, так думають лідери робітничого руху, так думають деякі провідні діячі поступовіших західних партій, і звідси та нерішучість і кволість Заходу в боротьбі з комунізмом від початку, аж досі, звідси та вперта, маніяцька глухота на всі більші й менші злочини комуністичної верхівки.

Прикро це стверджувати, але ствердити треба: т. зв. вільний Захід цілком не збирається визволити поневолені народи Сходу, бо не має належного ідейного багажу. Цинічний, утомлений Захід сам чекає “визволення”. Не від комуністів, щоправда, але від тих, що в огні комуністичного досліду мали б морально й політично оновити себе, “зробити порядок” у себе й дати приклад усьому світові. Це можна вичути. Це можна й вичитати поміж рядками писань найвидатніших сучасних західняків. Від Арнольда Тойнбі аж до Джорджа Кеннана включно.

На їхню думку, Захід ще здібний продукувати розваги й хліб, але майже не здібний уже на продукцію нових атракційних ідей. На їхню думку, понурий екзистенціалізм став від певного часу не тільки модною манерою паризьких літературних снів, але й підставою сучасної західньої філософії, політики й життєвої постави найширших шарів західнього суспільства. На їхню думку, нові вітальні ідеї, — так потрібні сьогодні світові, — мали б прийти від нас, від людей з того боку залізної заслони, а ще конкретніше — від “недостріляних” з північних таборів смерті.

Тяжко зрозуміти таку поставу поступового Заходу, а ще тяжче погодитися з нею. Радянські концентраційні табори, як і всякі табори, це не затишні кабінети, не монастирські келії і не пустинні печери, пригожі для концентрації духа й відкриття та об’явлення нових філософських та політичних правд. Якщо так було б, — терор, тиранія та рабство стали б позитивними й закономірними чинниками в історії розвитку людства; якщо так було б, — кошмарна доба сталінізму мала б моральне виправдання; якщо так було б, — останній бастион Заходу, свобода, втратив би й рештки своєї вартості.

Та так, чи інакше, а нашим ідеологам, політикам

та публіцистам слід зрозуміти, що хворий ідеологічно Захід не чекає від нас безкритичних похвал на свою адресу, бо знає чудово, що похвал не заслужив. Індивідуентний морально Захід не чекає від нас і безконечних жалів на злочини Кремля, бо всі ті злочини йому відомі й без нас. Захід чекає від нас передовсім нових вітальних ідей у різних ділянках, ідей, зроджених з поту, крові й мук безприкладного досвіду, ідей, здатних формувати надзвичайно складне сьогодні життя одиниць, народів і людства.

Поки таких ідей не видно, поки свідомість вільної людини формуватиме капітал, воднева бомба, Голлівуд, “бейзбол” і “камикс”, доти тоталітарні режими будуть у наступі й доти визвольна війна проти них, зокрема ж проти Росії, видається взагалі неможливою.

2. Надії та сумніви

Ось перед нами “Політика і жечивістосьць”, польський переклад найновішої книжки професора філософії в Женевському університеті, Жанны Герш. Книжка виняткова, як з уваги на автора, так і з уваги на зміст.

Жанна Герш належить до тих білих круків між сучасними інтелектуалістами, які ще не стали ані плоскими агітаторами, ані завороженими неутралістами. Вона — професор філософії, але крім того, вона ще й відома письменниця, журналістка, провідна діячка соціал-демократичного руху і, — може, що найважливіше, — відважний критик та реформатор своєї ж марксистсько-соціалістичної доктрини.

У згаданій книжці авторка намагається “зробити порядок” в ідеологічному хаосі нашої епохи, зокрема ж безжалісно ревізує марксизм, намагаючись дати нове осмислення соціалізму у філософській, політичній та соціально-економічній ділянках.

І треба одверто визнати, що з першим завданням Жанна Герш справляється блискуче. Після прочитання її “Політики та дійсності” (Вид. “Культури”, том XVIII, сторінок 255) замазана грубими мазками пропаганди справжня суть комунізму, фашизму, лібералізму та інших сучасних ідеологій стає ясною навіть для тих, що ніколи в ці проблеми не заглиблювались. Кожна партія, кожна політична течія, без огляду на назву й кон’юнктурні гасла, автоматично вкладається на належне їй місце. Найбезглуздіші, здавалось би, рішення Сталіна чи Гітлера стають зрозумілими й логічними. Конфлікт між брехнею та правдою на службі політики втрачає свою гостроту.

На думку Жанны Герш, у політиці взагалі не існує чистої брехні. Брехня тут має свою вагу, видає овочі, стається часто чимсь справжнім, успішним, фонує реальне життя. Нема, наприклад, суттєвої різниці між гітлерівською й комуністичною системами концентраційних таборів, але той факт, що комуністи бодай у теорії протиставляють системі невідлунної праці робить їх ідеологію вищою в переконанні неутралістів і небезпечнішою для противників. Та й справді, ідея, яка говорить, що

треба визволити людину шляхом запевнення всім однакових шансів (навіть реалізована забріханим терористичним режимом) впливає на світ інакше, ніж ідея голого панування одного "герренфольку" над "нижчими" расами. У цьому одна з причин, чому західні інтелектуалісти виступають рішуче проти фашизму, але толерували й толерують комунізм.

Сучасний ідеологічний поділ не покривається з поділом на політичні партії, які покликані реалізувати ту чи іншу ідеологію. Сучасні партії перестаріли. У багатьох партіях існує сьогодні постійна розбіжність між тим, що вони проголошують у теорії, і тим, що вони роблять у практиці. Більше того: окремі партії визнають сьогодні в одній сфері елементи одної ідеології, а в другій — елементи ідеології цілком іншої. У додатку, у більшості партій певні ідеологічні елементи визнаються нещиро, силою мертвої вже традиції, лінивства думки чи кон'юнктури, що наводить ідеологічний хаос і надзвичайно утруднює приналежність до партії багатьом порядним і чесним людям.

Поставу таких неутралістів треба розуміти, але все ж таки не можна її виправдати. Загально існує сьогодні п'ять типових ідеологій: фашистська, комуністична, консервативно-ліберальна, поступово-демократична та соціалістична. Кожна людина зобов'язана вивчити їх, щоб могли вибрати найвідповіднішу до своїх переконань, чи то в чистій формі, чи в комбінованій.

Розмір журнальної статті не дозволяє зреферувати думки авторки про кожну з сучасних ідеологій зокрема. Обмежимося твердженням, що такої глибокої аналізи й такої ясної, об'єктивної критики всіх політичних рухів нам ніде не доводилось досі зустрічати. Хто нам не вірить на слово, хай сам прочитає цю книжку.

Куди гірше справляється Жанна Герш з другим завданням.. Цебто з ідеологічним оновленням соціалізму і допасуванням його до вимог нашого часу. Тут вона признається посередньо до поразки вже в передмові до польського видання книжки:

... "Цілими днями, тижнями майже, я намагалась написати цю передмову й не могла. Після Познані, після Будапешту й усієї Угорщини звідки людина Заходу має взяти сміливість, щоб звертатися до людей звідтіля?" — визнає гірко авторка.

"Ми приглядалися безсилно найгіршому. Не ворухнувши пальцем, ми дозволили розчавлювати вмираючий за свободу народ. Ми не зуміли знайти жодних засобів допомоги. Ми могли тільки марно борсатися в сітці власних почувань, мислей і слів...

Легко роздумувати над проблемами соціалізму і свободи... але ви, друзі із Сходу, живете ними. Розв'язки, які знайдете самі, вирішуватимуть ваше життя, життя вашої країни, життя всієї Європи, те, чим завтра буде свобода. Дивна річ, — хоч розраховуєте на нас, фактично ми на вас розраховуємо..." (стор. 11).

Отже, і тут надія на "недостріляних" і віра в їх інтелект. Нічого, зрештою, дивного. Віддавши належне Марксові і першим марксистам, Жанна

Герш розуміє чудово, що під прапорами Маркса соціалісти сьогодні можуть зайти лише туди, куди зайшли більшовики, або взагалі не зайдуть нікуди. Іти слідами більшовиків вона рішуче відмовляється, але й не бажає стояти на місці:

... "Соціалісти, прямуючи до революції в економіці... зв'язувалися з марксистською ідеологією, яка створилась серед змін, і в ім'я змін заморозили її, щоб могли триматись її, і тримаються її, не зважаючи на те, що вона втратила для них значення... Зберігають стало етикетку "марксизму", хоч вона вже нічого не промовляє. Та те, що постійно існує, не залишається без наслідків. Передовсім, поки існує, не мають бажання шукати нової ідеологічної підстави. Крім того, етикетка марксизму відпихає від соціалізму людей — а таких є багато і щораз більше тих, які розуміють основні недоліки капіталістичного устрою, які борються проти цих недоліків з причин далеких від марксизму, або і цілком суперечних з марксистською філософією. Ці люди, отже, втрачені для спільної дії. Є ще один шкідливий наслідок: етикетка марксизму витворює враження про споріднення соціалізму з комунізмом. Тому в багатьох соціалістичних партіях... і досі триває якась віра в братерство, якесь почуття обов'язку, вірності III Інтернаціоналові.

Зайво заперечувати: соціалізм животіє без ідеології, без фундаментальної підстави, вживаючи філософський прапор (марксизму), на який ніхто з соціалістів не звертає уваги... Однак у наші часи політичний рух не може існувати безкарно без доктрини. Людина відчуває потребу ідеології... і легко піддається гаслам противників, які потраплять цю потребу заспокоїти..." (стор. 73 — 74).

Та обвинувачення сучасних соціалістів у тому, що не знають, чи йти їм з Марксом, без Маркса, чи проти Маркса — це не єдине й навіть не найважливіше обвинувачення в книжці. Фактично соціалістка Жанна Герш виявляє більше гріхів і недоречностей в марксистському соціалізмі, ніж спромоглись їх виявити такі антимарксисты, як Дмитро Донцов і В'ячеслав Липинський узяті разом. Брак місця не дозволяє переповісти думки авторки про те, чому соціалісти зв'язалися з доктриною Маркса й чому так тяжко їм від неї відв'язатися. Зрештою, ортодоксальних марксистів, яким це було б цікаво в першу чергу, між нами сьогодні вже нема. Нашим читачам цікавіше знати ті ідеї, що ними Жанна Герш заміняє марксизм. Які ж це ідеї?

Як відомо, марксистський соціалізм у філософсько-релігійній сфері проголошував войовничий атеїзм, діалектичний детермінізм (обумовленість) і матеріалізм. Нонсенс, — признає авторка. Не існує жодного історичного детермінізму, якщо ж існує, то він і досі не відкритий; ідеалістична постава має не менше право на існування, як постава матеріалістична, релігійний абсолютизм стоїть понад обома, понад церквами, політикою й боротьбою класів. Церкви, які завдяки матеріальним привілеям підтримували здебільш панівні класи, не підтри-

муватимуть їх, коли при новій справедливій системі цих клас не буде. Тому не повинно бути філософського чи релігійного кредо в соціалізмі. Кожний соціаліст і кожний громадянин повинні мати повне право вільного вибору в цій духовій сфері. Не повинно бути й жодної соціалістичної містики в протизагаду до містики релігійної чи фашистсько-комуністичної. Соціалізм, як доктрина, просто не входить у філософсько-релігійну ділянку й боронить у цій сфері тільки волі й вільного вибору метафізичного вірую.

У сфері політичній марксистський соціалізм проголошував інтернаціоналізм і диктатуру пролетаріату. Жанна Герш не вірить у цілковитий інтернаціоналізм й іронізує з "диктатури пролетаріату". На її думку, стерти національні різниці між народами річ неможлива, а диктатура пролетаріату, навіть якщо вона була б можлива, була б така ж антинародна й антигуманна, як усяка диктатура. Минули часи, коли пролетаріат "не мав батьківщини". Сьогодні робітничий клас націоналістичніша, ніж міщанство. Проте справжній соціалізм повинен спиратися міжнародну політику на одне міжнародне право, на успішні санкції проти антинародних режимів і класів, на рівноправність усіх націй і добровільні федерації зближених історично й культурно народів, а внутрішню політику — на безумовну політичну демократію. Поза цими всіма недоліками політична демократія — єдина система, яка забезпечує громадян від надужиття уряду й від страху, а тим самим дозволяє людині жити й діяти по-людському, а не по-звірячому.

У сфері соціально-економічній марксизм проголошував справедливий розподіл дібр та колективну або державну власність на всі засоби виробництва. Для Жанны Герш не так важливий справедливий розподіл дібр, а важливіша видайність праці та продукції. Не важко справедливо ділити, як є що ділити. А щоб було що ділити, конечно забезпечити різні форми власності на засоби виробництва: державні, кооперативні, муніципальні та приватні. Зокрема ж треба зробити робітників співвласниками підприємств, треба дозволити конкуренцію між підприємствами, хоч треба й мати загальний, не надто штивний і не надто збюрократизований плян.

ЛІТЕРАТУРНА НОВИНКА

Вийшла з друку й поступила в продаж книга

**І. Багрянного
БУЙНИЙ ВІТЕР
роман**

частина перша "Марусі Богуславки"

423 сторінки більшого формату.

**Замовляти й набувати книгу можна
в усіх представництвах та кольпортерів
"Українських Вістей"**

Ціна одного примірника: в США й Канаді — 3,5 дол., в Англії — 23 ш., в Австралії — 23 ш., в Аргентині — 55 пезів, у Франції — 1.100 фр. фр., у Бельгії — 120 б. фр., у Бразилії — 200 круз.

Усі, хто вніс попередню передплату, одержать книгу за ту ціну, яку вони внесли.

Досвід комунізму, а частинно й фашизму, виявив, що саме удержавлення засобів виробництва не є ліком на болячки безпальної та антисоціальної капіталістичної системи. Націоналізація всіх засобів виробництва лиш дає в руки уряду необмежену владу, породжує величезну півпаразитну клясу бюрократів, відбивається негативно на видайності праці й позбавляє народні маси елементарних прав. Жанна Герш цілком свідомо, що навіть у пропонованій нею системі виникнуть складні проблеми відповідного зв'язку між парламентом та урядом, між урядом та робітництвом, між виробниками та споживачами, між усіма шарами та технократією. Проблеми ці тим часом не розв'язані навіть теоретично і авторка не почувається компетентною розв'язувати їх.

Як бачимо, соціалістка Жанна Герш, відкидає класичний марксизм з кожної ідеологічної сфери й пов'язує соціалізм з ідеологією цілком немарксистською і навіть не соціалістичною. Яка ж це ідеологія, чи нова вона?

3. Проблеми поступово-демократичної ідеології

Пропонована Жанною Герш ідеологія — це поступово-демократична ідеологія, що почала формуватися напередодні другої світової війни, але остаточно не сформована й досі. На думку поступово-демократичних ідеологів, консервативний лібералізм, з його безпальним і соціально глухим капіталістичним господарством, неминуче приведе до одної форми фашизму; зате марксистський соціалізм, з його тенденцією шукати ліків на всі хвороби вільного капіталістичного господарства в удержавленні, неминуче приведе до комунізму. Поступово-демократична ідеологія відкидає фашизм і комунізм, тому шукає таких серединних розв'язок в економіці, які дозволили б зберегти інтелектуальну свободу й політичну демократію.

В іншому місці своєї цікавої книжки Жанна Герш гостро критикує цю ідеологію, а радше її творців і визнає. Вона закидає поступово-демократичним ідеологам передовсім те, що вони багаторазово і пишуть про вагу морально-духовних вартостей, але не творять цих вартостей, тільки експлуатують і виявлюють вартості створені раніш. Тим самим, поволі, але постійно, підрізують гіллячку, на якій сидять.

Сліпа віра поступових-демократів в автоматичну перемогу добра над злом, правди над неправдою, любові над ненавистю, терпимости над фанатизмом, культури над варварством, поступу над регресом, — не помагає їм та їхнім ідеям, а скоріш шкодить. Ця віра в автоматизм поступу людини дозволяє поступовим демократам закривати очі на несправедливості нинішнього дня, перешкоджає організуватися їм у сильні дисципліновані партії, підказує легковажити сили й наміри ворогів свободи та демократії, врешті, нібито звільнює їх від обов'язку впертої боротьби за маси й від наполегливої праці над піднесенням інтелекту масової людини.

Припустім, що всі ці закиди слушні. І припустім, що соціалісти зіплені з іншого тіста і прийнявши поступово-демократичну ідеологію (що є великим знаком запитання), будуть вільні від усіх

цих гріхів. Що ж зроблять вони тоді з основною тезою, на якій базована вся поступово-демократична ідеологія? З тезою, що людина справді хоче бути вільною для того, щоб бути чесною, толерантною й справедливою?

Чи певні вони, що окремі провідні люди не використовують інтелектуальної свободи для негативних антисупільних цілей? Чи певні вони, що звичайна людина маси прагне інтелектуальної свободи й справді хоче впливати на політику свого уряду, а не навпаки? Чи певні вони, що робітник хоче бути співвласником підприємства й витрачати вільний від праці час на засідання і збори без вимог додаткової винагороди? Чи певні вони, що жадоба зиску в тисячі робітників менша, ніж в одного капіталіста; що кооперативні підприємства використовуватимуть споживача менше, ніж капіталістичні; що після "справедливого" поділу зисків між державою й робітниками, знайдуться ще відповідні фонди на розбудову існуючих і побудову цілком нових підприємств?

Насуваються десятки інших важливих питань, на які автор цих рядків не має ясної відповіді. Не дає такої відповіді й Жанна Герш. На сторінці 245 вона, наприклад, пише:

"... Свобода не факт, не дана. Вона тільки можлива. Чи хоче людина бути вільною? Чи теж чекає тільки нагоди, яка дозволить їй позбутися свободи, скласти свободу в руки влади, кляси "ліпших людей", або доктрини, яка запевнить цілковитий спокій людині, з тюрмою, як гарантією?

Здається деколи, дивлячись який ужиток роблять маси з радія, газет, фільму та телебачення, що місце людини завжди в одному-дому хорі, що боїться вона самотньої свободи..."

І ще:

"... "Чи не грішимо смішністю, спираючи нашу політику в такі брутальні часи, на вартість людської особи, яку висловлює тільки неясне поняття свободи, та ще на праві до віри в абсолют, — відмовляючись одночасно від спроби з'ясування, про який абсолют мовиться? Чи відмовляючись від одностайності (у філософсько-релігійній та політичній сферах, М. Д.) не програємо вже наперед у добі, коли панує маса, коли людина намагається зануритись у ній, щоб лиш утікти від тягару самотності? Адже на почуття самотності не даємо ніякого ліку" (стор. 179).

На всі ці сумніви авторка відповідає в загальному так: така антидогматична постава політично справді не вигідна, бо дає мало матеріалу для пропаганди. Без штучних догм, без штучних гасел, без штучного ентузіазму — тяжко вести за собою маси. Але на довшу мету важливіше, щоб не брехати. Хоче, чи не хоче сучасна людина бути вільною, все одно потрібно трактувати її так, ніби вона хоче й може. В іншому випадку — ніщо не матиме значення.

А щоб людина мас не йшла за демагогами, щоб визнавалась у справжніх проблемах многогранного життя, — треба дати народнім масам справжню освіту, треба відповідно виховувати їх від коліс-

ки аж до старости: у родині, у школі, у партії, у професійній спілці, всюди.

Така розв'язка Жанни Герш. Неоригінальна, непопулярна, неревольюційна, але, здається, єдина розв'язка, гідна цієї назви. Питання тільки в тому, чи хтось сьогодні реалізує її? За винятком одних комуністів, які на свій лад і для своїх цілей уперто й наполегливо працюють над масами, — цього, здається, не робить більше ніхто. Не роблять й соціалісти. Питання ще й у тому, хто відповідно виховає тих, які мали б виховувати маси?

Не знаємо, чи відродиться будьколи український соціалістичний рух і чи прийме він поступово-демократичні ідеї. Зате маємо дві несоціалістичні партії, які свідомо, чи несвідомо, ширі, чи може неширо, уже прийняли поступово-демократичну ідеологію. Це — УРДП і ОУНз. Для активу цих партій призначена книжка Жанни Герш у першу чергу. Прочитавши цю книжку, вони утвердяться в думці, що такі в їхній ідеології надія на кращий і справедливіший світ. Лиш цю ідеологію треба донести до мас, треба зробити її зрозумілою й дорогою для більшості людей. І, перш за все, треба її завершити. Цього чекає від них поневолений український народ, цього чекає від них і "вільний" Захід.

Абсолютна свобода в економічній ділянці веде в господарські джунглі. Заперечення свободи, удержавлення й повна урядова контролі — неминує ведуть у тоталітарне рабство. Поступові демократи знайшли в цій ділянці серединний шлях, шлях господарчої демократії, лиш мусять відповідно вирівняти його.

Абсолютна свобода в соціально-політичній ділянці веде до анархії. Повне заперечення свободи веде до диктатури. Поступові демократи мають серединний шлях політичної демократії й мусять постійно вдосконалювати її.

Абсолютна свобода у філософсько-релігійній ділянці робить людину самотною, безвільною й не-потрібною, якщо це не є свобода "для чогось". Тут поступові демократи мусять зрев'юзувати свою дотеперішню поставу й таки знайти та прийняти тверді засади, які дали б їм силу організовано боротись за здійснення їхніх економічних, соціаль-

ЛІТЕРАТУРНА НОВИНКА

Вийшла з друку повна збірка поетичних творів
поета-неокласика Павла Филиповича:

П. Филипович

ПОЕЗІЇ

за загальною редакцією М. Ореста, з біографічним
нарисом та критичною статтею про творчість
поета.

Ціна одного примірника:

в США та Канаді — 1,50 дол., в Англії та Австралії — 7,6 шил., у Франції — 400 фр.

Замовлення і гроші висилати на адресу:

A. P. FILIPOVICH

300 - 6th Street S. E. Minneapolis 14, Minn., USA.

них та політичних гасел, замість чекати “автоматичної” перемоги. У кожній ідеологічній сфері мусять свідомо відмовитись частинно від свободи, щоб не втратити свободи взагалі.

Дехто скаже, що ідеологія обох згаданих партій не поступово-демократична, а революційна. Та це буде тільки гра слів. Можна виграти не одну, а три революції і не здійснити революційних програм, якщо народні маси не стоятимуть на їх рівні й якщо самі провідники часто не знають, скільки складних нерозв'язаних проблем криється за однозначними магічними формулами про владу “трудогового народу” (УРДП), чи владу “безкласового суспільства” (ОУНз).

Дехто скаже, можливо, що в хвилину, коли вирішується доля українського народу, — не час клопотатися ідеологічними й програмовими питаннями. “Насамперед держава” — писав колись наш

славний редактор Зенон Пеленський. Але, здається, що ставити й розв'язувати ідеологічно-програмові проблеми завжди “час”. Особливо ж тепер, і особливо нам, що на ідеологічному фронті можемо зробити дуже багато, на політичному — мало, а на збройному, тим часом, взагалі нічого.

Та не бракує між нами й таких, які подумують: всі ці проблеми для коней; у них великі голови. Звільнимо п'ятнадцять мільйонів в'язнів з радянських тюрем і концтраків, посадимо на їхнє місце п'ятнадцять мільйонів комуністів та інших, і всі проблеми розв'яжуться автоматично.

Можливо. Врешті, приблизно так і “розв'язувано” досі проблеми на тих просторах, що носять назву СРСР. Та коли це так просто, то куди завтра йдемо: в кіно, чи на матч? Не хочеться? Волієте апарат телебачення? Ну, що ж, — хай живе самовдоволений і самовистачальний обиватель!

В. ЧАПЛЕНКО

ІСТОРІОСОФІЧНА КОНЦЕПЦІЯ В ОБРАЗАХ

“Епізод із життя Європи Критської” — своєрідний формою твір. Основна його прикмета — персоніфікація уявлень та ідей, що виступають як образи-алегорії. Як відомо, засіб цей в історії письменства взагалі і українського зокрема не новий. У псевдокласичній українській драмі XVIII ст. ним користувались досить широко, і в ній, наприклад, як дійові особи фігурували “Смотрѣние Божіє”, Україна тощо. У новім українськім письменстві можна згадати Винниченкове оповідання “Дим”, з його персоніфікаціями ідей поступу й назадництва в образах “Впереду” й “Назад”.

Але крім цієї “старої” формальної прикмети, є в творі Гуменної ще й “модерна” — поєднання античних образів із сучасними європейськими явищами й уявленнями. Якщо перша прикмета наявна в цьому творі, сказати б, механічно, тобто письменниця не думала про те, що вона продовжує давню традицію, то другу вона, безперечно, свідомо позичила від таких авторів, як Сартр, Аннуї, що в їхніх драмах на античні теми цей засіб виступає як основна особливість. Звичайно, тут можна говорити тільки про аналогічне використання цього засобу, а не якесь наслідування, можливо, що письменниця перед тим навіть не бачила цих п'єс, а тільки десь чула про цей засіб, бо “Антигона” Аннуї йшла на українській сцені (в постанові театру Блавацького) пізніше, у другій половині 40-их років, тимчасом як твір Гуменної відзначено на конкурсі Українського видавництва у Львові ще 1944 року. Якби я вважав цей засіб за особливе в літературній техніці досягнення, то я відзначив би це як заслугу Гуменної, бо вона вперше його в українському письменстві застосувала, а так я тільки констатую це. Після неї використав цей засіб В. Петров в оповіданні “Апостоли”. Пізніше, уже в Нью-Йорку, читав свою п'єсу, цим засобом написану, Юрій Косач (якщо не помиляюсь, п'єса звалась “Змова Катіліни”).

Ось початок першого розділу (в Гуменної):

“Вона була не зовсім звичайно вдягнена, як на

пілота. Граціозність Європина нагадувала й паризькі модельки, і критських дам із стародавніх розписів на стінах палацу царя Міноса. Однак, збентеження її, коли вона стала ногою на пісок, стосувалося не так незвичайности її самотнього подорожування літаком, як того, що було навкруги”.

А ось як виглядає й поводить Зевс:

... “Гая й Європа побачили: Зевс тепер ходить у формі генерала сучасної армії... А Зевс, як ніде нічого, побачивши їх підійшов. Гаї здивовано, але галлянтно цілує руку. Європі — тільки ввічливо”. (Ст. 42).

Зевс, Еропа і Гая мають якусь подобу живих істот (у вступі Зевс фігурує ще й як бик), але, крім них, Гуменна виводить у своєму творі ще Рацию й Інтуїцію, Аристократію й Демократію, Націю й Пролетаря Клясовича, Спільноту, а також Україну, уже цілком “голі” алегорії, безобразні схеми. Але до образів у творах цього характеру й не можна підходити як до таких. Свого часу я писав у статті “Безілюзійний театр з погляду збагаченого реалізму” (“Українські вісті”), що образи в цих творах розбиваються на скалки внаслідок поєднання суперечних уявлень — античності й сучасности.

І сила твору Гуменної не в “повнокровності” чи “схематичності” образів, а в ідейному наповненні його. В. Винниченко, розуміючи, очевидно, схематичність образів у своїх останніх творах — “Нова заповідь” та “Слово за тобою, Сталіні!” додав до них підзаголовок: “політична концепція в образах”. Аналогічно до цього твір Гуменної можна б, на мою думку, охарактеризувати як “історіософічну концепцію в образах”. “Історіософічна” ця концепція тому, що письменниця взяла за тему історію Європи, від її “колиски” — критської культури і до наших днів. А “образи” доводиться залишити з огляду на те, що це все таки белетристичний твір, з наявними в ньому персонажами, з діалогом тощо.

Ідейний зміст свого твору Гуменна виявляє в характерах персонажів та їхніх суперечках. Зевс, очевидно, означає брутальну чоловічу силу, що

нашого часу еволюціонувала до більшовизму й нацизму, він виправдує війну і вважає, що “щастя належить дужим” (ст. 46). Європа — втілення “мирної” жіночости. Авторчині симпатії, з природи речі, віддано цій останній. Що означає Гая, я просто не розумію. Це якась добра Сівілла, що має силу, більшу як у Зевса, але що вона означає, мені неясно. Може, це сила старої європейської традиції, протиставленої сучасній “жорстокій” Європі, може, це втілення того ж таки жіночого початку, сконденсованої жіночої мудрости, але наполягати на цьому я не буду, бо тоді б Гуменна виступала як “назадниця” і анахронічна як на наш час жіночої рівноправности феміністка. На жаль, натяки на ці думки такі є в цьому творі. Вона ж зневажливо трактує Раціо-винахідника і висуває Інтуїцію, звеличницю “душі”.

— “Велике діло — електрикою борщ варити! А душа зличаїла”, каже Інтуїція. — “А душа здичавіла! — підхопила Гая” (ст. 30).

Це та проблема, що її аналогічно розв’язував ще В. Самійленко в своїй поезії “Людськість”, засудивши думку про те, що, мовляв,

Нам будуть фабрики кувати ідеали...

Але ж який у цьому сенс, у таких міркуваннях? Люди існують на досягах сучасної науки, на виробках фабрик, варять борщ електрикою — а Самійленко й Тименко зневажливо трактують усе це, спускаючи з уваги те, що тільки ці досяги й дають сучасному людству “рівновагу духу”, без них людство давно б вигинуло як рід живих істот.

“Феміністичні” міркування бринять от хоч би в цих висловлюваннях:

“Наша цивілізація постала не з забіяцького дубця, а з інтелекту тих праматерів-жінок, що допитувалися таємниць природи. Оті жінки перепробували на зуб кожне зело, щоб знати, чи можна дитині дати поживу, щоб не затруїти. Оті жінки заклали основи наук, винайшли хліборобство... А без хліборобства не було б і цивілізації. Їх розум, а не забіяцькі подвиги — ґрунт сучасної культури”. (Ст. 31-32).

Що авторка згадує тут “розум” як чинник цивілізації, — це суперечність до інших її думок, але я навів це як “феміністичне” висловлювання. Тільки не саме для сучасної Європи фемінізм — це псевдопроблема, бо жінки скрізь у ній (за винятком Швейцарії) навіть виборчим правом користуються, а в побуті навіть “панують”.

Багато й інших проблем зачіпає Гуменна в своєму творі і так чи так їх розв’язує, здебільшого синтезує суперечності (до “раціо”, наприклад, вона додає “інтуїцію”, щоб той не був “сухий”, “однобокий”). У суперечках Аристократії з Демократією авторка стає по стороні останньої...

Діалогічна форма міркувань зацікавлює читача і викликає в нього бажання докинути й свою думку, своє міркування. Особливо цікаві для українського читача міркування в розділі четвертому, де появляється Україна. У цьому розділі Гуменна з’ясовує історію України як частини Європи і полемізує з її ворогами, що “доказують”, нібито самостійна Україна неможлива, що тепер нібито така самостійність неминуче була б фікцією.

“Я хочу такої фікції! — уперто відказує Україна”, і ця фраза просто й ясно розв’язує проблему. Фікція? Хай буде й фікція! Але ми хочемо самі поряdkувати в своїй хаті, хочемо самі творити свою культуру, вирішувати, наприклад, потрібна нам літера Г чи ні!

Властива всім писанням Гуменної жвава оповідь, з риторичними зверненнями, запитаннями, вигукami, полегшує читання й сприймання тексту твору. Мова в неї добра, але в цій мові є, на жаль, росіянізми (“ну й ну!”, “копишались”, “вискочка”, “тете-те!”) та провінціалізми (“ментрежність”, “д’горі”, “порвати” в розумінні “викрасти”).

Цілком негативно треба поставитись до численних псевдостимологій, наявних і в цьому творі, як вони були і в “Великому цабе”. Просто незрозуміло, навіщо ця “етимологізація” потрібна їй! Авторка цілком довільно поєднує такі слова, які не мають між собою нічогоісінько спільного: “роса” — і “Рось” “Овда — Обида — Овида — Евдотея”, “Русь” — “Етруска”, “Тавур — Савур — Буй — Тур”...

Це той матеріал, що його слід би у другому виданні просто викидати, бо він псує цей цікавий задумом і виконанням твір.

Книжка гарно оформлена, в стилі критсько-мікенських настінних розписів, а це зробила Неоніля Қордиш, наш відомий археолог.

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слишенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір.

Ціна — \$0.90.

РАЙДУГА — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах.

Ціна — \$0.35.

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів. великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах.

Ціна — \$0.40.

“СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА” — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах.

Ціна — \$0.35.

“РУКАВИЧКА”, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк.

Ціна — \$0.40.

Замовляти в “Нових Днях”.

Ф А Р Б И

i

ТАПЕТИ — (WALLPAPER)

купуйте найліпше в

METROPOLITAN PAINT & WALLPAPER CO.

Власник: ОЛ. ОХРИМ

823 Dundas St. W. — EM 4-6597

Toronto, Ontario

ЗРАЗКОВЕ СВЯТКУВАННЯ 40-РІЧЧЯ

САМОСТІЙНОСТИ УКРАЇНИ

Ми привикли шукати зразків у великих центрах. Якщо мова про Канаду, то такого зразка шукається у Торонті чи Вінніпезі, а якщо про США, то в Нью-Йорку. Та коли шукати зразка святкування 40-річчя Української Народної Республіки, то він був не в Нью-Йорку, де були найвизначніші американські діячі і де одержана привітальна телеграма навіть від президента США, Д. Айзенгавера, і не у Вінніпезі, де у святкуванні взяли участь найвизначніші канадські діячі на чолі з прем'єром Канади Дж. Діфенбекером, а тим більше не в нашому славному Торонті. Цей зразок дало місто Гамільтон, у якому є лиш чверть мільйона мешканців і українці якого ніколи не могли похвалитись ані своєю політично-громадською рухливістю, ані культурними досягненнями: Гамільтон — типова політична й культурна українська провінція в Канаді, хоч з Торонта до Гамільтону лиш година їзди автотранспортом.

Підготовка до свята в Гамільтоні почалась ще влітку минулого року, коли представники СУЖЕРО та ОДУМ-у запросили президента УНР в екзилі, д-ра Ст. Витвицького, на це святкування. Саме це запрошення і дало напрямок усієї політичної лінії свята: в Гамільтоні не відбулась партійна гра в жмурки, а відбулось відзначення 40-річчя УНРеспубліки. І в цьому головна заслуга організаторів свята.

Свято почалось великим бенкетом у найбільшій залі найкращого готелю Роял Каннаут. На бенкет президент прибув з Торонта у супроводі представників УРДП, СУЖЕРО, УНДС, товариства сприяння УНРаді та ОДУМ-у. Зустрічали президента у вестибюлі готелю ветерани українських армій, а також голова місцевого відділу КУК-у — І. Бойко та його заступник — Л. Кириченко.

У своїх кімнатах президент відбув пресову конференцію з англomовними місцевими журналістами. По тому почався бенкет. Понад 400 осіб заповнили велику залу. Входячого президента вся зала вітала довгою овацією, стоячи.

З промовами на бенкеті виступали представники міста (Й. Ланца), посол Онтарійської легіслатури Ів. Яремко тощо. Заслухано також привітальні телеграми від міністра праці федерального уряду, М. Старчевського, секретаря держави — пані Елен Феїрклоу, від голови сусіднього міста Віндзору — М. Патріка тощо. Міністерство імміграції в Оттаві представляв д-р В. Кисілевський.

Основну промову виголосив президент в екзилі, д-р С. Витвицький, якого знову вся зала вітала довгими оваційними оплесками, стоячи.

По закінченні бенкету в тій же залі відбулись танці та інші розваги для гостей.

У неділю президент відвідав католицьку церкву, а потім поїхав до православної, у якій пробув від "Вірую" аж до кінця служби. Настоятель, о. прот. В. Федак, палко привітав президента, нагадуючи всім, особливо молоді, про ювілей самостійності України і підійшов до президента з хрестом, якого той побожно поцілував. Хор тричі проспівав "Довгії літа" президентові.

Святковий концерт відбувся у великій залі пра-

вославної Громади св. Володимира. Президента зустріли перед входом у залу голова громади, він же й голова ветеранської організації, М. Деркач та представники комітету і провели його в залу, де президента чекали українські ветерани, які вишикувались у дві лави.

У концерті взяли участь: хор УНО (диригент п. Сапентьев), хор православної громади (диригент М. Сушко), ансамбль бандуристів з Сант Кетеринс під керівництвом П. Казанівського, танцювальна група (керівник Я. Клунь), а також солісти М. Сушко (баритон), Є. Самець (скрипка), що виконала "Аве Марія" Шуберта, твір, який на цьому концерті був цілком зайвий.

Основну доповідь виголосив президент. Публіка його, як і завжди, вітала оваційно, стоячи.

Сцена удекорована великим тризубом і трьома великими портретами: голови Української Центральної Ради — академіка М. Грушевського, головного отамана, а пізніш президента України — С. Петлюри та першого голови Директорії — В. Винниченка.

У перерві президент відбув другу пресову конференцію з англomовними журналістами, у наслідок якої появилось кілька фот і чималі інформації про Україну у місцевій пресі, зокрема в щоденнику "Да Гамільтон Спектейтор".

Концерт тягнувся коло трьох годин. Заля набита людьми до краю: заповнені були всі балкони і всі інші куточки. Сотні людей вернулись через брак місця.

Сам концерт був досить якісний. Може забагато було танців, хоч публіка сприймала їх захоплено. Дуже тепло публіка прийняла і баритона М. Сушка, хор православної громади та ансамбль бандуристів. Почався концерт виконанням "Отчєнашу" (муз. Новохатського), який проспівав хор УНО. Дуже неприємно разила більшість присутніх ота "українська" вимова старослов'янського тексту: "Іже еси на небеси... І не введи нас во іскушение". Чи не личило б нашим католикам хоч з нагоди сорокріччя української самостійності перестати боїтись і соромитись української мови? Пригадуються в таких випадках вислови російських єдинонеділимців: "Українская мова — єто іспорчений русскій язык". Так воно й виглядає в цьому "Отчєнаші".

Не личить мені домагатись реформи чужої мєні церкви. Приємно то комусь, чи неприємно, а кожен таки може молитися так і такою мовою,

ЄДИНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ СКЛАД ВУГІЛЛЯ В ТОРОНТІ

SCARBORO FUELS

Власник: Є. Охїтва

Продаємо добре, чисте вугілля, маємо на складі тверде вугілля, а також різне вугілля до стовкера і бловера, продаємо також дрова. Гарантуємо добру обслугову.

Замовлення слати:

SCARBORO FUELS — St. Clair Ave. East, Scarboro Junction — Tel.: AM 1-1371

якою він хоче. Та на святі сорокріччя нашої самостійности можна було б проспівати бодай “Отченаша” українською мовою, щоб хоч на цьому святі ми не виступали, як дві нації. Не могли ж ми, ради “соборности і єдности” вертатись на сорок років назад! Врешті, українська мова в усіх ділянках національного життя, а зокрема в церкві, для тих українців, які почували себе українцями завжди, зовсім не така вже й мала річ: це передовій частині нашого народу коштує дуже багато крови і життя сотень тисяч кращих синів нації. І звичайно, що тут ми не поступимось і вертатись по цих трупах назад не будемо.

На жаль вагу цієї справи не завжди на еміграції розуміють і православні духовні особи, що дуже часто мститься.

Пригадую собі, як у час еміграції мені довелося мочити свої ніжки в одній гірській річечці в Карпатах поруч з ніжками одного католицького священника, о. д-ра С-ва. Говорили про все, а найчастіше про церкву. Мій співбесідник, не маючи сили переконати мене, пішов на крайність: “Як ви, — казав він з огидою, — розумний чоловік, а можете належати до УАПЦ? У вас же й на базарі “свиня” і в церкві “свиня”! “А що ж у вас?” — запитав я. “У нас на базарі “свиня”, а в церкві “вепр”! — з сяючим обличчям переможця вигукнув мій співбесідник...

Коли я тепер на кожному кроці бачу тенденцію будьщо не асимілюватись з українцями, а зберегти чистоту “галицької нації” хоч у церкві, то я завжди згадую подивугідну докторську мудрість отця С-ва...

Хто ж підготував свято? Комітет у складі: Л. Кириченко (СУЖЕРО), І. Наливайко (ОДУМ), М. Онушко (СУЖЕРО), В. Баюс (СУС, православні) та І. Бойко (БУК, католики).

УНО (мельниківці) у підготовці ніякої участі не брали, хоч участь у святі взяли. Бандерівці, не маючи змоги перемогти, в залі одної з католицьких парафій, улаштували “опозиційну програму” — танці з випивкою! Спостерігаючи цю “ррреволюційну діяльність” не могу не вигукнути захоплено: “Хай живе наш мудрий вожд (без м’якого знака!) на цілий світ і на околиці — Степан Бандера!” На щастя, навіть чимало бандерівської молоді в “опозицію” не пішло, а таки взяли участь у святі.

Оце і все. Запитаємо: як сталося, що в Торонті, де розміщені центри усіх демократичних організацій (УРДП, УНДС, ветеранських об’єднань, СУЖЕРО, ОДУМ-у, СУС-у, та інших), святкування річниці УНРеспубліки віддано в руки бандерівців і мельниківців, а в Гамільтоні святкування відбулись так, як належалося? Відповідь одна: в Торонті демократичні організації, яким дорога справа відновлення української самостійности у формі УНРеспубліки, посилають у КУК слабших людей, а кращі сили бережуть для своїх організацій. У Гамільтоні ж навпаки: ці організації послали в КУК сильніших людей. От і перемогли. А бій тривав цілі місяці. Особливо була гостра опозиція проти запрошення президента УНР, д-ра Ст. Витвицького.

Щодо мене (я також у якійсь мірі відповідаю за політичний примітивізм і національний скандал у

Торонті), то я визнаю: бандерівці й мельниківці мене на цей раз перемогли. Каюсь. Якщо покаються й мої колеги з перелічених вище організацій, то на другий раз у нас про роковини УНРеспубліки доповідатимуть не мельниківці й бандерівці, які нічого, крім своїх партій не бачать, а люди, яким справа української держави дорожча від власної партії. Тоді 4-ий Універсал Центральної Ради не обезличиться, не одірветься від політичного й національного ґрунту, а ми не виглядатимемо політичними безбатченками, а нацією з історією, з традицією революційної боротьби і блискучими здобутками в цій боротьбі.

П. Волиняк

ПРОМОВА ПРЕЗИДЕНТА УНР В ЕКЗИЛІ НА СВЯТІ В ГАМІЛЬТОНІ

Друкуємо цю промову дуже скоречено, опускаючи з неї чимало місць, зокрема ту частину, у якій д-р Ст. Витвицький схарактеризував загальне становище України перед початком національної революції 1917 р.

Редакція

Деякі кола виступають проти Центральної Ради з закидами: чому ж то вона зразу не проголосила самостійности, чому зразу не виступила збройною силою, чому вона не пішла зразу війною проти Росії? Але у світлі накресленого вище становища такі закиди цілком безпідставні. А до того треба додати, що в самому Києві тоді стояв штаб одної з російських армій, що діяла на відповідному відтинку фронту. Отже, наші політичні провідники мусіли діяти з особливою обережністю і передбачливістю. Але в основі їх політичної тактики було стремління до самостійности. Ще український конгрес, заява Центральної Ради, що вона є владою України, Перший військовий з’їзд і другий такий же з’їзд, скликаний і проведений всупереч російській забороні, створення Генерального Секретаріату, три перші універсали — це були етапи обережної дії до повної політичної незалежности. Знаючи, що нова держава не встоїться без військової сили, Центральна Рада постійно домогалася від російського Тимчасового Уряду українізації певних військових частин та виділення їх із складу російської армії.

Проголошення Четвертого Універсалу — це подія, що створює в житті нації епоху. В чому саме таке його значення? В тому, що він є актом визволення української душі. Це перший раз від довгих літ неволі український народ віднайшов у собі, у достоїнстві свого духа, джерело свого майбутнього. Не з ласки чужинців, не з дозволу російського народу, не з інтересів сторонніх сил, а з свого власного образу і подобию Божого українська державна людина виводить свою життєву вимогу. Це був спонтанний порив цілого народу. На це вказують многотисячні селянські, робітничі і військові з’їзди, ентузіазм народніх мас, який позначився у підтримці Центральної Ради, вибори до російських Установчих Зборів, які дали українцям величезну більшість,

З Четвертим Універсалом виступив на шлях історії український народ з відкритим шоломом до боротьби за здійснення свого права, взяв на себе увесь її жах та з своєї позиції не зійде, поки свого права не добуде і не стане господарем своєї землі.

Основний зміст Четвертого Універсалу заключається в короткій формулі: Українська Народня Республіка. У цих трьох словах міститься проект майбутнього державного устрою і державної конституції. Цей проект забезпечував громадські та політичні вольності, установляв справедливий соціальний лад, давав запоруку автономних прав національним меншинам, пропонував згоду і мир із сусідами. Протилежно до режиму тоталізму, насильства, концентраційних таборів, служби безпеки, був це устрій широкого народоправства, держава вільної людини і її вільного духового розвитку.

Створити збройну силу, яка стала б на захист нової держави, була справа не легка. Довгі роки неволі, воєнне лихоліття, більшовицька пропаганда морально демобілізували значну частину вояцтва. Та знайшлась людина, яка переборола перші труднощі. Це був Симон Петлюра. Силою свого небуденного таланту він зумів згуртувати тих, що визволення народу зробили справою свого життя. В умовах тодішнього воєнного розладу, пересування фронтів, нестачі воєнного знаряддя трудно приходилося перевести мобілізацію. Тому вояків української збройної сили треба вважати героями, що без примусу, а з любови до Батьківщини, з власної волі вирішили віддати їй у жертву свою кров і своє життя. Їх були десятки тисяч, між ними були воєнні ветерани, що протягом війни пройшли чимало штурмів; пристало теж до українського війська багато молоденьких юнаків, dorостаючих дітей, студентів. Ішли ті вояки, — бувало, — на бої проти десятикратної переваги ворога, як одні з найбільш зразкових лицарів, що їх знає історія. Оборона Києва, Крути, Базар, Перший і Другий Зимові Їходи — це світлі картини слави молоді української збройної сили, які увійдуть у скарбницю непроминальних цінностей народу. Всі оті українські вояки своїм чином лицарським дали свідоцтво українській правді.

У грудні 1917 року почалася війна з більшовиками, які самі її викликали. Більшовицький уряд поставив ультимативне домагання, щоб через Україну могли вільно проходити, вертаючи з фронту, військові частини і щоб на нашій території могли постійно перебувати більшовицькі військові формації. На таку вимогу не міг би дозволити ніякий уряд, який би стояв за самостійність своєї держави. Відкинув її і український уряд після наради його голови, В. Винниченка, з президентом М. Грушевським. Так почалася війна України з більшовицькою Москвою, яка триває й досі і яка кінчиться шойно тоді, коли Україна буде звільнена від окупанта.

На ґрунті історичної дії 1917-1921 років, зокрема на ґрунті IV універсалу, виріс розвиток національного відродження. Коли порівнюємо стан, у якому застала нас революція 1917 року, з рівнем загально національного росту, побачимо світлий

образ відродженого народу. Він готовий до повного державного життя, щоб у свої руки перебрати його кермо.

Немає на світі народу, який за своє визволення приніс би стільки жертв, що їх приніс народ український. Наступ російського більшовицького імперіалізму йде в напрямі підірвання української фізичної і духовної субстанції. Більшовицькі диктатори, між іншим, виселяють нашу молодь у степи Монголії, Казакстану й Сибіру. Але кожний з тих виселенців несе з собою на вигнання образ України і ніяка сила не зітре цього образу з душі виганців. Прийде великий час, що поверне їх на українську землю і збере разом українських людей з усіх кінців світу.

Ще завятіший наступ росіян іде на українську культуру. Боротьба за її збереження і розвиток — це одночасно боротьба за політичну незалежність. У цій боротьбі Україна не подається і не подається. Всупереч всьому теророві там живе Українська Народня Республіка.

Було б помилкою думати, що ця боротьба є вислідом пропаганди або діяльності якоїсь одної політичної партії, зокрема якоїсь групи, що діє на еміграції. Ні, там народ не бореться під знаком якоїсь партійної організації, але він у своїй щілої бореться за віднову держави, проголошеної актом 22 січня.

Коли ми оце зібралися на сьогоднішнє всенародне свято і коли вгору підносяться наші серця, спом'яймо творців акту 22 Січня. Зложімо квіти нашої подяки і наших сердечних почувань на далекі могилах тих зпоміж них, які відійшли у вічність, насамперед на могилі першого голови тодішнього українського парламенту, Михайла Грушевського, і на могилі голови Директорії та головного отамана українського війська — Симона Петлюри. Привітаймо теж живучих серед нас членів Центральної Ради.

А далі проберімося через залізну заслону, щоб там передати подяку й привіт нашому невгнучому народові, що стоїть у першій лаві боротьби проти більшовицької тиранії. Ніяка неволя і ніяке насильство не може втриматись довгий час. Росте сила і росте дух українського народу. Його силою, волею, словом відновиться Українська Народня Республіка.

Д-р Ст. Витвицький

Вийшла з друку III-тя книга "В ОБОРОНІ ВІРИ"

Видання Українського Православного Братства св. Володимира в Торонті. В книзі є праці таких авторів: архієпископа Михаїла, проф. І. Власовського, проф. В. Іваниса, проф. С. Килимника, богослова О. Вороніна, інж. В. Пастернака, Т. Хохітви та подані матеріали з життя Українських Православних Церков у світі.

Друкована на доброму папері, розмір — вісімка, стор. 154. Ціна: один долар з переилкою.

Замовлення просимо надсилати на адресу:

UKRAINIAN ORTHODOX
BROTHERHOOD OF ST. VLADIMIR
404 Bathurst St., Toronto, Canada

“ФЕЯ ГІРКОГО МИГДАЛЮ” В ТОРОНТІ

Музично-драматичний ансамбль при філії УНО в Торонті під керівництвом Р. Василенка спромігся поставити “Фею гіркого мигдалю”, твір одного з найвизначніших українських драматургів 20-го століття Ів. Кочерги. Досі вистава відбулася двічі, заплановано ще три вистави п'єси в цьому сезоні. Вистави відбуваються при переповненій залі, успіх у публіки винятково добрий.

Виконання, як і завжди на еміграції, далеко не рівне через брак кваліфікованих артистів та нормальних умов праці. За висловом В. Ревуцького у виставі було видно дві театральні школи: стара українська (Г. та М. Тагаєви) — перевтілення в героя, і сучасна радянська (Р. Василенко) — представлення героя. Ми б додали, що там була ще й третя група — більш і менш кваліфіковані аматори різних “безцікл”, за винятком Віри Василенко, вихованки Р. Василенка, та Ніни Тарновецької — кваліфікованої артистки з Одеси.

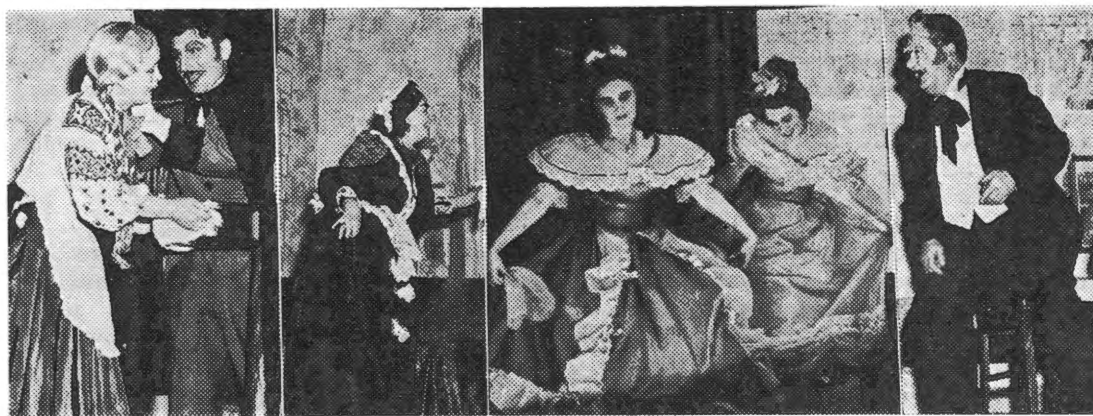
Не зважаючи на це, постановник п'єси, Р. Василенко, зумів створити яскравий, ідучий без напру-

ги і захоплено сприйманий глядачами спектакль.

Серед виконавців слід на першому місці поставити М. Тагаєва (Дзюба) та Ганну Тагаєву (Дарія Іванівна). Ці артисти створили образи своїх героїв настільки яскравими і реальними, вони так перевтілились у своїх героїв, що дивлячись на них забуваєш, що сидиш у театрі і дивишся на артистів, а не на людей у справжньому житті. Що ще можна вимагати від артиста? До речі, М. Тагаїв виконував роль Дзюби в харківському Нар. Театрі ще в 1926 році.

Р. Василенкові, який хоч і дуже добре виконав роль графа Бжостовського, інколи, може, бракувало глибини й широти в голосовому веденні цієї складної ролі.

Цілком невимушено вела роль Францішки Н. Тарновецька, хоч якби артистка спромоглась здобути більшої принадності й чару при створенні образу героїні, то сам образ від того дуже виграв би. Крім того, завжди треба пам'ятати, що розкриття психологічної глибини образу героя, завжди важніше, від показу його зовнішності.

Зліва на право: В. Василенко, Р. Василенко, А. Тагаїва, С. Шпиль, М. Луцька
М. Тагаїв.

Досить повний образ Лесі створила артистка Віра Василенко. Леся — чи не найневдячніша роль в усій п'єсі. Складність образу Лесі перш за все у його жанровій двопливості (комедійний і мелодраматичний пляни), тому створити яскравий і переконливий образ Лесі справді важко. До того слід заважити, що В. Василенко виступала хвора (грипа), що привело до зменшення повноти голосу. Всеж таки артистка створила дуже прийнятний тип гарної і розумної української дівчини-патріотки.

Дуже добрий був льокай Казимір у виконанні артиста К. Савицького. Артист грав вільно, жодної вимушеності в рухах і слові, повна відсутність шаржу, що в таких ролях часто трапляється.

З аматорів великі успіхи зробив С. Рушак (судовий канцелярист Кряква). Здається, він уперше попав на свою роль і довів, що при наполегливій праці і допомозі режисера він зможе вибитись у число пристойних виконавців.

Хороші були Клавочка (С. Шпиль) та Нюточка (М. Луцька).

Найслабшим місцем п'єси була група студентів

— М. Морозюк, О. Зверховський, В. Чиж. Їм ще треба багато праці над собою.

З різною майстерністю, але більш-менш задовільно виконали свої ролі П. Остапчук (Дряквін-Кублицький), К. Валько (Мокрина), І. Дикий (Капітон), І. Валько (Пшеменський), В. Давганюк (Цвіркун), В. Бернгардт (Двігубський) та П. Бойчук (Невсedomський).

Добрі, відповідні добі (початок 19-го століття), декорації, які допомогли глядачеві повніш сприймати твір, виготовив відомий і заслужений київський декоратор І. Кубарський.

Цілком задовільні костюми. Зовсім не в стилі доби реквізит, що зменшило мистецьку вартість спектаклю.

Загальне враження? Ураховуючи еміграційні умови, можна ствердити, що постановник, Р. Василенко, створив дуже добрий, культурний і легкий спектакль, який буде повторюватись ще багато разів. Не можна не відзначити, що тільки Р. Василенко вперше поставив твір Ів. Кочерги поза межами України. Це свідчить про його творчий розмах і дерзання. А без того, годі говорити про мис-

тецтво. Звичайно, було чимало хиб, але де їх нема? Та поза всіми недоліками можна з певністю ствердити, що навіть тільки цією виставою Р. Василенко цілком виправдав своє перебування в Торонті.

Як довідуємось, черговою виставою Р. Василенка є один з найкращих творів нашої літератури з

часів німецької окупації України — повість-вертеп Івана Багряного — "Розгром". Колектив уже розпочав (у залах православної катедри св. Володимира) працю над цією виставою.

Віriamo, що "Розгром" буде черговим творчим успіхом Р. Василенка та його колективу.

П. Волиняк

Зліва на право: І. Валько, Р. Василенко, В. Бернгардт, Н. Тарновецька, В. Довганюк, С. Рушак.

ГОЛОВА ВИКОННОГО ОРГАНУ УНРАДИ В КАНАДІ

Вже довший час голова Виконного Органу УНРАди, Микола Андрійович Лівницький, на доручення УНРАди подорожує по США і Канаді. По всіх більших місцях скупчення українців на північно-американському континенті з цього приводу відбуваються всенародні віча, на яких наш шановний гість виступає з промовами про стан нашої визвольної справи і про завдання УНРАди та її Виконного Органу.

Опозиційні до УНРАди партії (зокрема мельниківці та бандерівці) намагаються атакувати і доповідача, і УНРАду, але їх атаки наш гість завжди вдало відбиває і опозиція, як правило, терпить поразку.

У Канаді голова Виконного Органу двічі відвідав Вінніпег, відбув віча в Саскатуні, Едмонтоні, Форт-Вілліямі, Торонті, Ошаві, Монреалі. Має намір відвідати ще й Гамільтон.

По цьому знову вертається в США, де вже був раніш і де вже відвідав багатьох визначних американських політиків, був прийнятий цілим рядом державних установ у Вашингтоні, про що наша преса вже подавала цілий ряд вісток.

У Канаді М. Лівницький відвідав столицю Канади Оттаву, двічі був на візиті у прем'єра Канади, високодостойного Джана Діфенбейкера, гостював у його хаті, де був гостинно прийнятий прем'єром та його дружиною.

Голова Виконного Органу докладно інформував прем'єра Канади про стан української визвольної справи. Прем'єр Канади виявив дуже уважне і прихильне ставлення до визвольної боротьби нашого народу.

Наш шановний гість відвідав також міністерство закордонних справ Канади. Міністра закордонних справ Канади п. Сміта саме в час відвідин п. М. Лівницького в Оттаві не було, тому нашого гостя

приймав його заступник, п. Воткінс, якому п. М. Лівницький також з'ясував домагання українців.

Столична англomовна преса помістила знімки прем'єра Канади, прем'єра українського уряду в екзилі та міністра М. Старчевського і подала прихильні інформації про цю зустріч.

Голова Виконного Органу був також прийнятий у міністерстві імміграції та Громадянства Канади, а також відбув кілька зустрічей з міністром праці Канади, високодостойним Михайлом Старчевським.

На жаль, у час відвідин нашого гостя у столиці не було лідера опозиції п. Л. Пірсона (всі послі і визначніші діячі роз'їжджають тепер по Канаді у зв'язку з виборчою кампанією) і голова Виконного Органу не міг скласти йому візити, хоч це було в його пляні.

Товаришив голові Виконного Органу у час його відвідин Оттави представник централі КУК-у, професор Манітобського університету, проф. Павло Юзик.

Наш гість зустрівся також в Оттаві з цілим рядом визначніших українських діячів столиці Канади, зокрема з професором В. Кісілевським, Д. Кислицею, К. Бідою та іншими.

Відвідини Канади і США головою Виконного Органу УНРАди виявили велику прихильність українців Канади і США до ідеї української державности, їх довіру до УНРАди та її Виконного Органу, а також значно скріпили прихильне ставлення державних чинників Канади і США до української визвольної боротьби, поширили відомості про цю боротьбу в англomовному світі. Такі відвідини діячів УНРАди мусять бути сталими. Тепер черга за іншими, зокрема за головою УНРАди Іваном Павловичем Багряним.

Миколі Андрійовичу Лівницькому найкращі побажання в його праці в ділянці нашого визволення від редакції і, якщо не від усіх, то у всякому разі від величезної більшості читачів "Нових Днів"!

БЛИСКУЧИЙ ПОЕТ

(П. Филипович. "Поезії", 1957)

У строкатому струмі нових видань, які, не зважаючи на всі труднощі, все таки невпинно пливають на наш книжковий ринок, час від часу виблискують книги, сама поява яких виправдує існування нашої еміграції та підкреслює неоціненну цінність вільних від чужої цензури видавничих можливостей.

Це такі книги, як, напр., "Попіл імперій" Ю. Клена та збірка поезій П. Филиповича, яка вийшла минулого року в Мюнхені накладом Літературознавчого Інституту при Українському Вільному Університеті.

За наяву творів П. Филиповича мусимо бути щиро вдячні видавцям. Книга не тільки дбайливо оформлена, але й має біографічний нарис, написаний О. Ф., великий портрет поета, літературно-критичну статтю, автором якої є проф. В. Державин.

ВЧИТЕЛІ, БАТЬКИ, СВЯЩЕНИКИ!

Забезпечте своїх дітей до нового навчального року гарними сучасними підручниками. Замовляйте вже сьогодні:

1. Л. Демолович

БУКВАР

Четверте поправлене видання

за редакцією, змінами та доповненнями П. Волиняка. Буквар має 100 сторінок друку великого формату (10х7 цалів, більший від читанок), має гарний великий і виразний шрифт, друкований на гарному папері, гарні рукописні шрифти, багато ілюстрований, добре методично складений, свіжі та якісні тексти.

Ціна — \$1.20.

2. П. Волиняк

БАРВІНОК

Друге поширене видання

читанка для 2-ї класи, 108 сторінок. Ціна — \$1.10.

3. П. Волиняк

КИЇВ

читанка для 3-ої кл., 112 стор.

Ціна — \$1.25.

4. П. Волиняк

ЛАНИ

Друге поширене видання

читанки для 4-ої кл. — 116 стор. — Ціна — \$1.25.

5. П. Волиняк

ДНІПРО

читанка для 5-ої класи, сторінок 112. Ціна — \$1.25..

Усі читанки багато ілюстровані, мають нові літературно досконалі тексти, написані сучасною літературною мовою та сучасним правописом, мають багато контрольних запитань та завдань для самостійної праці учня.

Замовляйте безпосередньо з видавництва, школи одержать знижку від 20 до 35 відсотків (залежно від кількості примірників і способу розрахунку).

вин, післямову М. Ореста та примітки до тексту. Більшого в наших умовах зробити не можна...

П. Филипович, один з славетного "грона п'ятірного нездоланих борців" знаменитої групи київських неокласиків, насамперед ліричний поет, суворо вибагливий до себе і цілком класицистичний у своєму стилі, але й з безперечним нахилом до образно-символічного мислення (може саме в цьому й полягає його відмінність від інших неокласиків).

Проф. Державину, як літературному критикові, властивий нахил до суперлятивів в обидві сторони. Може П. Филипович і не "великий мислитель", як його називає В. Державин, але не в цьому справа. Пам'ять і творчість П. Филиповича цінні для нас іншим, — при чому багато чим іншим.

Замучений більшовицькими катами, поет почав свою літературну діяльність ще до революції, коли він писав вірші російською мовою. У 1917-му році, захоплений хвилею національного відродження, він перейшов на українську мову й незабаром посів визначне місце в нашій літературі. Перші українські вірші його з'явилися в альманаху "Музагет". Потім він співпрацював у журналі "Книгар", де редактором був М. Зеров.

Павло Филипович, не лише як поет, але й як літературознавець, критик і педагог, був у числі чільних постатей національно-культурного процесу 20-их років. Разом з М. Зеровим, Ю. Кленом (тоді ще Освальдом Бурггардом) та рядом інших письменників, що починали свою літературну діяльність російською мовою, але вернулись на рідний ґрунт, він, якщо можна так висловитися, символізує перемогу української національної стихії над нав'язуваною їй російщиною.

У процесі розвитку нашої молоді літератури неокласикам, які поставили їй на службу свої таланти і свою багату ерудицію, належить одне з найвидатніших місць. Вони внесли в наше письменство й культуру те, що залишилось в них назавжди незнищеним. Видання творів цих письменників являє собою одне з найперших завдань нашої еміграційної громадськості. Мати їх — обов'язок кожного українського інтелігента.

Павло Филипович, хоч особисто й далекий від "політики", проте не піддавався ніяким натискам радянських адміністративних чинників та "пролетарської" критики і тому зазнав трагічної долі Миколи Зерова. Він був засланий на Соловки, де, напевно, й загинув.

"Зразуміло, що за таких обставин, — пише в своїй статті В. Державин, — його поезія в підсоветській Україні майже забута. Менш зрозумілим є брак уваги до неї серед нашої еміграції. Окремі вірші Филиповича передруковувались тут лише зрідка і в незначній кількості; про нього, крім ювілейних нотаток, майже немає критичних або історично-літературних статей чи розвідок".

Стаття В. Державина бодай на перший час намагається заповнити прогалину у нашому літературознавстві. У ній відзначено, наприклад, такі "найвиразистіші і найяскравіші шедеври Филиповичевої лірики, як... гідний бути відомим кожному національно-свідомому українцеві — "Мономах", найімпозантніше в усій нашій новітній поезії про-

славлення Руси-України". Але й суто ліричні вірші П. Филиповича характеризуються глибокою ширістю почуттів, витонченою поетичною формою, шуканнями в галузі ритму, віртуозністю символічних образів і епітетів.

"Слідне у Филиповича в усякій тематиці, — пише далі В. Державин, — почуття космічної єдності надає його поетичній творчості характеристичного для неї аспекту пантеїзму. Ці його вірші належать до творів української філософської поезії". "Проте його естетизм не споглядальний, а дійовий і самостверджувальний:

Своє життя ти віддаси за право
В людській уяві віковично жити!

Чи ж треба підкреслювати, що збірка поезій Павла Филиповича мусить бути на книжній полиці кожної інтелігентної української людини, якщо вона збирає бодай найзначніші наші книжні появи. З того, як швидко буде розкуплено тираж цієї книги можна буде судити про культурний рівень нашої спільноти.

В. Сварог

ПОВІСТЬ ПРО "ЕКСПЕДИТОРА" (“Гнат Кіндратович” З. Дончука)

Свого часу я вже писав про інертність нашої еміграційної критики. Вона роками тупцяється навколо звичних імен старших письменників, дарма що ті письменники давно вже сказали своє і хоч, може, ще час від часу й обзиваються, але нічого нового супроти попередніх здобутків не дають. Тоді я мав на увазі, головним чином, поезію (Є. Маланюк, Т. Осьмачка) і на доказ дальшого її руху вперед поставив був “першим у черзі” одного з молодших поетів — Ігоря Качуровського (ст. “Перший у черзі” в недільному виданні “Свободи”). Тепер те саме хочу сказати й про нашу прозу. Старші наші прозаїки, очевидно, мають свої заслуги, (напр., Улас Самчук) але не треба спускати з ока й тих молодших, що продовжують наш літературний процес на еміграції, таких, як І. Лобода, Ф. Одрач, той же Ігор Качуровський як

прозаїк і інші. З-між цих “інших” насамперед треба згадати Зосима Дончука, що його перші дві збірки — “Чорні дні” та “Через річку” були незаслужено замовчані. Тепер вийшла у виданні в-ва “Перемога” третя його книжка — “Гнат Кіндратович”.

Сам автор ніяк не визначив жанру цього свого твору, але його можна назвати повістю.

Тематично ця повість охоплює передвоєнні роки на Україні, другу світову війну і період примусової репатріації радянських громадян та початки розселення української еміграції. Увесь цей матеріал, сказати б, нанизано на історію життя Гната Кіндратовича Боброва, спочатку експедитора одного плодообробного підприємства на Україні. Всі інші дійові особи повісти або епізодичні (різні “радслужбовці” Марія, Грицько), або другорядні щодо їхньої ролі в сюжеті (Маргарита, жінка Гната Кіндратовича, магістр Пронька). Тим то побудову цієї повісти можна порівнювати з побудовою таких творів, як “Мертві душі” М. Гоголя та “Пригоди бравого вояка Швейка”, що їх зміст — пригоди переважно одного героя.

Характером своїм ця Дончукова повість — сатира, скерована на критичне викриття хиб передусім більшовицької дійсності, потім — “української” таборової, викриття таких негативних, хижацьких типів, як Гнат Кіндратович, магістр Пронька й інші. У мистецькому розумінні особливо вдався авторові образ Гната Кіндратовича. Гнат Кіндратович Бобров (чи Бобровенко, як він став зватися в українському таборі) — це новий у нашому письменстві тип, тип промітного хижака, що скрізь і всюди уміє увірвати собі шматочок або й добрий шмат, залежно від обставин. Тип цей можливий у всяких умовах, але найдогідніший ґрунт він знайшов собі в бюрократичних відносинах більшовицької дійсності. І в Дончука “діяльність” Гната Кіндратовича почалася з того, що він “урятував” директора своєї фабрики, який, з метою “заробити”, на продукції нижчого гатунку поставив ціну вищою. Коли в Слов'янському, куди цю продукцію вислано, це шахрайство викрили, директор кинувся до свого експедитора:

* Відбувся мітинг з нагоди відкриття на буд. ч. 6 по Червоноармійській вул. в Києві меморіальної дошки з барельєфом талановитого українського письменника Остапа Вишні з нагоди річниці його смерті. Письменник жив у цьому будинкові в 1952 - 56 рр.

* В м. Сумах установлено новий монумент (сьомий в Україні) Т. Шевченкові.

* Слідом за смертю Катерини Миколаївни Рильської — дружини письменника, померла вдова Ю. Янівського — Тамара Юр'ївна, уроджена Жевченко.

* “В пуші”, драма Л. Українки поставив російський драматичний театр в Києві, що носить її ім'я.

Watson's

ВОТСОН'С
КРИС Х КРОС
(Патентовано 1945 р.)
ФРАНЦУЗЬКІ ШОРТИ
555

Скросені спеціально, щоби давати лагідну піддержку — вигідний еластичний пояс — патентований передок “Крис Х Крос”, що сам закривається, надає тісно скросеного вигляду — вироблено з доброякісної чесаної бавовни. Легко переться, не вимагає гладження. Довго носить. Підходяча сорочинка.

W2—8

— Гнате Кіндратовичу! Єдина надія на вас. Визволяйте з скрутного становища, ви в таких справах мистець"... "Це, голубчику, — пояснив далі директор, — шістдесят чотири тисячі карбованців збитків на варенні та сорок тисяч на соках"... І він дав Гнатові Кіндратовичу тисячу карбованців "під звіт", щоб той поїхав і врятував ці гроші.

Уже на залізниці, щоб купити квитка, Гнат Кіндратович, буди мистцем соціалістичного "блату", мусів був дати хабаря. У поїзді він познайомився з "комерційним директором" Вінницького м'ясокомбінату, і той, випивши, оповів під веселу руч ось таке:

"Заготівники обдурюють колгоспників, зменшуючи ступінь відживленості при закупівлі худоби; відгодівельні пункти перед здачею худоби підсипають їй до отави соли, а потім дають відстояти води. Напоена худоба дає приріст на вазі, і вони, злодії, на цьому наживаються більше, ніж я... А що вже комбінат, то це справжній винахід комбінації. Ви розумієте, що один збільшений відсоток вологості в ковбасі проти "ОСТА" дає приріст прибутків на тисячі карбованців. І ми на цьому заробляємо" (ст. 9).

З цим "директором" Гнат Кіндратович склав відповідну "умову".

— Пийте, товаришу, не жалійте! — припрошує директор Гната Кіндратовича. — Пам'ятайте, що живемо раз, а не два, і треба влаштовувати жити-ху на всі сто. От ви кажете, що у вас є вино, мармеляда, варення, квашені огірочки, капусточка. І чому б нам не зробити інтересу? Ви людина розумна, здібна і, як я помітив, бувала. Я вам ковбаски, а ви мені — пікульчиків у слоїках... Га? Ах, яка ж прекрасна закусочка! Або оті цукати. Грушки в цукровій пудрі, сушені в апараті. Вам же не треба повторювати, що живемо в СРСР, а це значить: "Свой Своего Снабжай Регулярно". (Ст. 10).

У Слов'янському, в готелі, щоб не "ждати", Гнат Кіндратович підкупив службовця, бо знав, що коли кажуть "треба ждати", це означає "треба ждати". У ляхоторії, що виявила шахрайство, Гнат Кіндратович дав хабаря ляхоторієві, і той "переглянув" свої висновки. І так далі, факт за фактом нанизує автор з цієї "блатної" дійсності. Ці факти, з одного боку свідчать про те, як більшовицька бюрократія жирує на біді народи, а з другого — про спритність "експедитора", що "рятуючи" свою адміністрацію, і собі здобуває відповідні "користі". І він дуже гнучкий, цей тип, уміє вигідно влаштуватись у всяких умовах. Бувши мобілізований, він і в армії влаштувався "каптенармусом". "Визволяючи" західних українців, він немало заробив на купівлі "капіталістичного" краму за радянські карбованці. Навіть за німецької окупації він не спускав — влаштувався керівником молочарні. Правда, тут трапилась йому прикра пригода: "одного разу есесівець набив по морді. Прийшов п'яний, назвав Гната Кіндратовича свинєю і вдарив"... (ст. 73). Але він таки витримав і прийшов до висновку: "А все таки й при німцях можна жити". "Він навіть почав соромитися своєї мови — цвенькав по-німецькому". І незабаром став одержувати підвищення — його на-

НОВІ ДНІ, БЕРЕЗЕНЬ, 1958

становлено шефом району... Коли німці почали відступати, він своєчасно виїхав на Захід, викрутився під час репатріації, трохи був не попався в більшовицьку шпигунську "мережу", що зробили були спробу його "завербувати", але й з цієї халепи вискочив. І нарешті отаборився в Августбурзькому таборі для "депістів". Тут він злигався з таким же західно-українським типом — магістром Пронькою, і вже почав "діяти" на спілку з ним... Мерзенні "діла" показує автор на цих сторінках свого твору, "діла", вихоплені, як це нам відомо, з живої дійсності (напр., причина смерті генерала В. Петрова, крадіжка шоколяди й ін.).

Взагалі Дончук, за всіма даними, узяв матеріал із живого життя, як про це свідчать назви установ, українських міст тощо. Але це не проста реєстрація фактів (бо тоді б це не був літературний твір), а відповідні "образні" узагальнення. Цей матеріал він подає як типовий, по-мистецькому яскравий. І тому його повість читається з цікавістю.

Дуже яскраві картини репатріації висунули дуже оригінальний образ Марії, але, на жаль, у повісті він епізодичний. Навпаки, її коханий Грицько вийшов непереконалим, "ідеальним", як це здебільшого й буває, коли письменник хоче негативним явищем протипоставити позитивні.

Чимало в повісті й недоробок, до них, наприклад, треба віднести образ жінки Гната Петровича — вона фігурує як ім'я тільки, без відповідного "тіла".

У мові багато росіянізмів, таких, що їх легко можна було б замінити українськими словами, е взагалі невдалі вислови, як от "глухе рокотання(?) пригнічених трудящих".

Але в цілому ця повість — цінне надбання нашої сатиричної літератури. Автор, як це й личить справжньому письменникові, має мужність сказати навіть "колючу правду" в вічі.

В. Чапленко

М. Верховинець. "ІДЕШ, БРАТЕ МІЙ..." Думки й враження з-перед десяти років: Видавництво "Бескид". Пітсбург, 1957. Ціна 75 центів.

Невеличка на 80 сторінок доладна книжечка, що складається з 30-тих розділів. У передмові автор називає свій твір "в'язанкою вражень і спогадів з дороги морем" та "рядом світлин із наших таборних буднів".

У цих коротких розділах дуже вдало виявлено "з яким станом душі й психічним настроєм сотки з-поміж нас" перебували в таборах та, кінець-кінцем, опинилися в Америці.

Написано цю книжечку надзвичайно легко, просто й щиро, а тому й переконливо.

Не одному з колишніх "скитальників", що читатиме цю книжку, здригнеться серце, пригадається минуле, часто тяжке...

Та не тільки "скитальник", але й кожен, хто цікавиться великим "ісходом" наших людей в невідоме, на чужину, за моря-океани, тільки б не лишатися знову під п'ятою московського займанця-більшовика, кожен, повторюю, знайде в цій книжечці багато цікавого.

Безперечно, цей твір — цінний внесок до нашої,

на жаль, бідної літератури і про скитальські будні, і про скитальські злидні...

Мова твору легка, поправна. На жаль, усе ж трапляються правописні хиби. Автор досить широко вживає оте "зі" — найближчого кривняка польського "зе". Особливо ж прикро вражає "Минхен" (іншого разу "Мінхен") та "іберменш".

За містечковою вимовою хтось завів передавати німецьке "у-умляют" нашим "и" або "і". Проте, давно вже усталено писати в словах "Мюнхен", "Мюлер" тощо "ю". У слові ж "іберменш" це у-умляют ніяк не передає ані "ю", ані "и". Краще це слово перекладати.

Однак, правописних хиб у книжці небагато.

Можна й треба рекомендувати цю книжечку нашим читачам.

Ціна її, як на таке доладне видання мала — 75 центів.

В. Стеблець

The Great Prince Saint Vladimir, His life and Work also "My Church and my Faith". Compiled by Rev. Nicholas Fedorovich. Ukrainian Orthodox Church of USA. New York — 1957 — S. Bound Brook, N.J.

(Великий князь св. Володимир, його життя й праця, також "Моя Церква й моя Віра". Склав о. М. Федорович. Українська Православна Церква в США. Нью Йорк — 1957 — Півд. Бавнд Брук, Н. Дж.)

Чимало еміграційних "істориків" дуже уподобало твердження: "Історія — мій погляд на минуле". Коли так, то, звичайно, "папір витримає все". Пишуть усе й про все в інтересах своєї партії, конфесії тощо. Чи треба прикладів?

До видань, що не перекидують історії, а сприймають її факти, як вони є, просто, належить доладно видана англійською мовою книжечка о. М. Федоровича.

Читач з неї довідається про факти з життя не тільки Володимира Великого, але й його попередників. Довідається, що це були великі українські володарі, з яких Володимир просвітив наш народ світлом Христової віри.

З авторової передмови, можна думати, що книжечку призначено, головне, для американців українського походження, які з тих чи інших причин не говорять мовою батьків, не знають її.

Однак, нам здається, що це видання заслуговує на особливе поширення саме серед чужинців, які говорять англійською мовою. Українець, навіть той, що не говорить українською мовою, бодай у церкві, може, почує про Україну, про св. Володимира, чужинець же, починаючи з школи, тільки й чув про "єдиную, неделімую"...

Не менш цікава та важлива і друга частина книжки, що містить такі розділи: "Як давня моя Церква", "Чого навчає моя Церква", "Церковне Керівництво", "Церква — скеля мого народу", "Чи знаєш?" З цих розділів необізнаний читач багато довідається про Українську Православну Церкву, про її роль в житті нашого народу.

Отож, треба дуже рекомендувати нашій молоді особливо й самій уважно прочитати цю книжечку, і давати її своїм друзям-чужинцям.

Книжечку видано на доброму папері й прикрашено малюнками, дуже вдало вибраними та добре технічно виконаними.

В. Стеблець

КОНЦЕРТ МИХ. МІНСЬКОГО ТА ЛЮБИ ЖУК

9 лютого ц. р. в залі УНО (Торонто) відбувся концерт баритона Михайла Мінського та піаністки Люби Жук.

Як на соліста, Мінський зібрав чимало публіки (яких 200 осіб), що свідчить про чимале зацікавлення мистецтвом нашого співака.

Як і завжди, М. Мінський потішив своїх слухачів чималою кількістю нових творів, які в Канаді виконувались вперше. До таких творів належать сольо з кантати А. Рудницького "22 січня 1918 року", написаної в кінці 1957 р. і виконувана вперше в Канаді, а також три арії з опери К. Данькевича "Богдан Хмельницький": "Не плач, дружино кохана" (пісня козака Ниви з першої дії), "Небо беззоряне..." — монолог Богдана з другої дії, "Гляньте, люди" — арія Богдана (заклик до походу на Жовті Води).

Крім того було виконано цілий ряд творів сучасних композиторів: М. Фоменка, Ю. Мейтуса, В. Грудина.

Це свідчить, що в особі М. Мінського маємо не аматора, що співає будь-що і будь-як та будь-де, а справжнього професіонала, який вперто працює над собою і над своїм репертуаром. Додатним є ще й те, що М. Мінський майже виключно працює над українським репертуаром.

Оцінюючи виконання, можна ще раз ствердити, що М. Мінський знову показав справді приємний тембр свого голосу, благородну темпераментність виконання і уміння поєднувати свою природну обдарованість та добру професійну техніку із музичним змістом виконуваного твору. Це уміння власне не багатьом нашим виконавцям.

Поруч з цим треба ствердити, що М. Мінський і далі прогресує — він більше дозрів, здається, що позбавляється він і отого тремтіння голосу ("сльоза в голосі"), яке хоч і подобалось декому, але навряд чи можна б його зарахувати до досягнення в техніці співу.

З приємністю додамо, що на сцені Мінський тримається зразково.

Цей виступ нашого співака можна вважати чи не за найкращий його виступ у Торонті.

Монтреальська піаністка Люба Жук, яка досить чутливо ставилась до співака в акомпаняменті, виконала ще й цілий ряд фортепіанових творів. Почала вона з Лисенка (Елегія, Баркароля, Гавота), а потім виконала шість мініатюр В. Барвінського і три невеличких твори майже невідомого, по-українському ніжного і культурного у своїй творчості, еміграційного композитора (помер кілька років тому в Парижі) Т. Якименка.

Усі твори — малого розміру і піаністка, виконуючи їх, не мала нагоди повністю виявити свою техніку і професійну вмільсть. Та всі вони були добре допасовані до загального стилю концерту, що свідчило не тільки про скромність піаністки, а й про її відчуття міри і добрий смак у доборі творів.

Люба Жук добре володіє технікою, цікаво інтерпретує твори. Це особливо виявилось при виконанні Лисенкової "Гавоти", твору побудованого на повтореннях мелодії: кожне з цих повторень піаністка подала слухачам, не повторюючи саму себе у виконанні.

Виконання у Л. Жук досить чисте, хоч в одному з творів Т. Якименка можна було відчутися пару помилок, що, врешті, інколи трапляється і що не має вирішального значення.

Взагалі ж концерт був культурний, розрахований на кращу публіку, яка цілком оцінила не тільки природню обдарованість, а й професійну умілість і пошану до слухачів М. Мінського, а також і його симпатичної співтоваришки.

Весь чистий прибуток пішов на фонд капелі бандуристів ім. Т. Шевченка, яка восени збирається в концертну подорож по країнах Європи.

П. Волиняк

ТАЄМНИЦЯ ПШЕНИЧНОЇ ЗЕРНИНИ

Умови диктує людина

Зима з 1928 на 1929 рік була безсніжна і люта. Рілля змерзлась на кістку, і коли навесні пригріло сонце, то озимі не зазеленіли — вони загинули на тисячах гектарів.

Близько до серця прийняли горе хліборобів наукові працівники Одеського селекційно-генетичного інституту. Невже на українських ланах буде так, як і раніше: приблизно раз на п'ять років цілковите вимерзання, а щороку — масова загибель посівів? І вчені вирішили боротись за виведення морозостійких сортів. Пшениця "Кооператорка-194" не боїться засухи. А що, коли схрестити її з "Гостіанумом-237" саратовської селекції? На Надволжі зими суворі, рослини, напевно, пристосувались до них.

По двох роках цих дослідів в інститут прибув аспірант Федір Кириченко. Молодий спеціаліст га-

ряче продовжував почату справу. Він мріяв про той час, коли й найгірніша зима не залишить степовиків без хліба, коли нова пшениця переможно розіллється на рідних просторах.

Перші сходи! Федір разом з колегами схилявся над ними, як мати над немовлям. Вруна міцніли, наливалися темною зеленню, буяли. Юнак слухав тихий шепіт колосків, їх він упізнав би серед інших, навіть заплющивши очі, по дотyku. Адже відбирав сам по зернині материнські й батьківські сорти, висівав, стежив за кушінням.

Кропітка робота день-у-день, з місяця в місяць, з року в рік... Загорілий, обвітрений Кириченко придивлявся до стебел, мацав колоски. "Оцей залишу — найміцніший, а цей — геть", у думці вирішував він. Є глибока мудрість у прислів'ї: яке коріння, таке й насіння. Селекціонери завжди мають його на увазі.

З кожною зимою виживали лише пристосованіші. Від пекучого подиху суховіїв не гинули тільки здатні переносити посуху.

Одного липневого дня 1938 року після десятирічних дослідів Федір Григорович сказав:

— Мені здається, сорт готовий...

Так з'явилась пшениця "Одеська-3", пшениця, про яку мріяли працьовиті хлібороби. І вона незабаром заярила в українських степах — наперекір морозам, всупереч посушливим вітрам. А ще через рік на державні випробування було здано ще морозостійкіший сорт — "Одеську-12".

Але на поля, засіяні новими сортами, впали німецькі бомби... Інститут евакуювався в Запілья, захопивши по два центнери насіння виведених злаків. По дорозі бомбили, і Федору Григоровичу, його помічникові і дружині Марії Степанівні доводилось рятувати мішки з пшеницею з-під уламків...

Зупинились на Ставropolіщині. Зразу ж взялись за роботу. Треба було розмножити насіння!

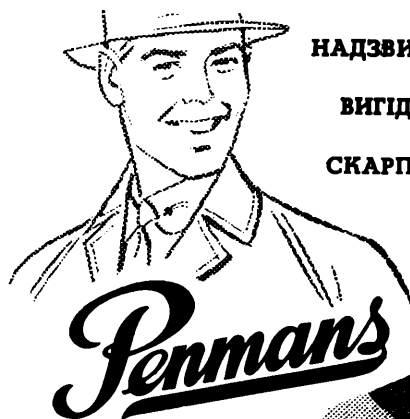
Зерно довгожданого врожаю навантажили у вагон, бо підступали німці.

* На околицях Харкова знайдені цілющі мінеральні води. Недавно поблизу джерел пустили завод мінеральних вод Дзержинського райхарчоторгу, який випускає газовану натуральну воду "Харківська" № 1 типу "Березовської".

В іншому кінці міста — в селищі імені Ворошилова Сталінський харчоторг збудував завод, який випускає натуральну мінеральну воду "Харківська" № 2 типу "Есентуки 20". Харківські мінеральні води користуються великим попитом у населення.

* 31 січня українська громадськість відзначила 70-ліття з дня народження й 50-ліття творчої та громадської діяльності Гната Петровича Юри. З доповіддю виступила голова Українського Театрального Товариства — Наталія Ужвій.

НОВІ ДНІ, БЕРЕЗЕНЬ, 1958

НАДЗВИЧАЙНО
ВИГІДНІ
СКАРПЕТКИ

105-8

Двопідшовві патентовані скарпетки Пенмана

Підшовва плетена подвійно. Внутрішня верства підшовви плетена протилежно, так що ваша нога пристає до м'якої сторони матерії. При тому ні грубість, ні тягар не є більші. Треба носити двопідшовві скарпетки Пенмана, щоб перекоонатися про різницю.

Суцвіття краших рис

Мов повідь, котилися хвилі одеської пшениці по Причорномор'ю. 1946-ий.. 19 тисяч гектарів “Одеської-3” і лише шістдесят — “Одеської-12”. Минув ще рік — і вже сотні тисяч, другий — і вже мільйони гектарів. Хлібороби сказали: “Добра пшениця! Ми за неї обома руками!”

А в Кириченка і його дружини народилася нова мрія — вивести ще краший сорт, ще морозостійкіший. Адже ще в роки війни Марія Степанівна проводила індивідуальний відбір рослин “Одеської-12” на насінницькому розпліднику.

— Дуже все-таки віддалений у селекціонера кінець справи від її початку, — шкодувала Марія Степанівна.

— Спробуємо скоротити цей час, — посміхався Федір Григорович.

Сміливість ґрунтувалася на глибокому знанні сильних і слабих якостей “Одеської-12”. Разом з працівниками інституту Кириченко строго відбирав найміцніші, найнадійніші рослини. Добрий осінній розвиток формував їх морозостійкість.

Сорти, з радістю прийняті хліборобами від інституту, не містили в собі всього, що здатна зробити людина. Лютий на морози 1946-ий рік погубив багато озимих. Коли пригріло весняне сонце, вияснилось, що перезимували лише посіви сорту, що виводився. Стебла потягнулися вгору, зелені, аж темні, сповнені життєвих сил.

Уже в 1949 році був виведений новий сорт пшениці, яка достигла на день-два раніше за свою матір — “Одеську-12”, була морозостійкіша і не боялася посух так, як “Одеська-3”. Мала вона і ще одну чудову якість — її паростки краще переносили різкі коливання температури.

Хто жив на півдні, той знає, як часто тут взимку бувають відлиги, що змінюються морозами. Введені в оману тимчасовим потеплінням, рослини пробуджуються і, зненацька оглушені морозом, гинуть. “Одеська-16” — так назвали новий сорт — не втрачала в таких випадках свого гарту.

— Бач, як швидко, за п'ять років, сформували, щасливими очима дивився Федір Григорович на дружину.

Про оцінку праці вчених свідчить той запал, з яким колгоспи взялись поширювати небачену в цих краях пшеницю. Свого часу завідувачий Будинком сільськогосподарської культури артілі “Степова комуна”, Березівського району, Спиридон Васильович Сіянка одержав з інституту посилку — 2 кілограми “Одеської-16”. Минуло три роки, і в засіки артілі було засипано 3500 центнерів дорідного зерна цього сорту.

Незабаром листи з незмінним “надішліть” посипалися з Ростовської області, Ставропольського краю. Великий славний шлях — від десятків стеблин у 1944 році до 600 тисяч гектарів у 1956-му! **Колос майбутнього**

У Кириченкової дружини була смілива мрія — вивести тверду озиму пшеницю. Марія Степанівна гаряче захопилася цим і, коли закінчилася війна, приступила до роботи. Але вона не здійснила мрію. Марія Степанівна передчасно пішла з життя, залишивши собі вічний пам'ятник у рідних степах —

моря пшениці, створеної довголітньою і терпеливою працею скромного подружжя вчених.

І тоді молода вихованка академії імені Тимірязева, кандидат сільсько-господарських наук Люба Вернидуб, разом з колективом інституту взялася далі розв'язувати одне з найважчих завдань, що тільки випадали на долю селекціонерів. Озима тверда пшениця — ніхто не чув такого. Є тверда яра, цінна тим, що дає найкраще борошно для макаронів, вермішелі. Але яра погано родить в посушливому Причорномор'ї.

Гібриди, одержані від схрещення “Одеської-3”, “Одеської-12”, “Одеської-16” з якими твердими, задовольняли вимоги вчених. Було багато тривоги і невдач, аж поки, нарешті, не одержали зерно нової пшениці. Його змолоти і відправили борошно на макаронну фабрику. І що ж? “Вироби чудові”, відповіли відти.

Багато сортів пшениці народилось на дослідних ділянках Всесоюзного селекційно-генетичного інституту під Одесою. Вони переможно розійшлися по степах, стали відомими на цілий світ.

Але є тут і такі, яких ще не бачила стороння людина, сорти, що завтра подарують трудареві щастя незнаного врожаю.

В інституті вам покажуть пшеничний колос втричі довший за звичайний. Це сьогоднішня перемога. Скоро тут з'явиться сорт пшениці, який достигатиме майже на два тижні раніше, ніж нинішні. А потім будуть нові і нові сорти з казковими властивостями.

Пшенична зернина, хоч і скупо, але все більше і більше відкриває свої таємниці людині, стає її невичерпним скарбом.

Д. Дубров, (“Зміна”, ч. 11, 1957, Київ)

НОТАТКИ ПРО ДРАМАТУРГА

(Продовження із стор. 13-ої)

шений вчинком її серця. Гайдуки графа Ружинського переймають її по дорозі до княгині і відбирають жорно. Стеся божеволіє. Граф Ружинський продав його княгині Вількомірській за майорат своїй жінці. Син княгині випадково гине в Паризькій кав'ярні і славний алмаз виявляється непотрібним берегти для нікого.

Така головна тема драми. Вона центрована в словах Цвікловіча, укр. транскрипції жидівського мудреця, своєрідного Лессінговського Натана Мудрого: “Скільки золота, сліз і крові бачило це променисте жорно... Але чи зробив цей камінь хоч єдиний раз когонебудь щасливим?” Головна тема алмазного жорна прикрашена ще двома іншими: 1) романтичною історією графині Брагінської з козаком Лук'яном Ільком, та 2) конфліктом графа Ружинського і житомирського судді Дубровського. Цей останній дуже схожий в ситуаційних положеннях до “Зачарованого кола” Рідля.

Менш громіздкою і тому більш сценічною виявилася слідуєча історична романтична драма “Свіччине весілля” (1930).

Щодо своєї композиції ця п'єса найкраща в творчості драматурга. Вона охоплює надзвичайно

цікаву добу в житті середньовічного Києва кінця XV і початку XVI століття, під литовським пануванням. Автор концентрує дію на Подолі, бо після руйнування міста в 1482 р. кримським ханом Менглі-Гіреєм, нагірна частина міста (старе місто) лежала майже в руїнах і почала відбудовуватись лише в XVII ст.

“Свіччине весілля” охоплює такі головні лінії розвитку дії: 1) історію романтичного кохання зброяра Івана Свічки та дівчини Меланки, 2) лінію цехового життя міста, 3) тему литовських володарів міста, 4) побутовий звичай киян “женити свічку”, що справлявся 1-го вересня. Всі ці чотири лінії авторові вдалося об’єднати в наставленій головній проблемі — боротьба за скасування заборони світла в Києві, що тривала біля 15 років і закінчилася аж 1506 р.

В темі свічки - Меланки цікаво розроблені обидва характери. Іван Свічка це вже не схематично і однолінійно окреслений Василь Хмарний з “Алмазного жорна”. Це найчіткіше окреслений героєм Кочерги українського кольориту. Йому співпороджує Меланка, продовження розвитку Лесі (“Фея гіркого мигдалю”) та Стесі (“Алмазне жорно”). Ця остання, навіть віддає своє життя за нареченого, як це робить Меланка. “Цей образ є поетичним символом України”, зазначив сам автор у вступі до “Свіччиного весілля” — “... дівчини, яка проносить тремтячий, але незгасний вогник крізь бурі й терни своєї весільної ночі”.

В темі цехового життя автор легко змальовує картину часів запровадження в Києві Магдебурзького права на початку XII ст. В цьому він має знання і хист після “Пісні в чаші”, де діяли німецькі цехи XV ст. Надто велика революційність і національна свідомість цехів не руйнує романтичного стилю “Свіччиного весілля”, але історично сприймається з застереженням.

Литовські володарі не окреслені однобічно. Те, що дружина київського воеводи Гільда чи лицар Кезгайло окреслені з симпатіями до долі Свічки й Меланки і навіть терплять через це — додає до цієї теми людяності і шляхетності.

І нарешті — тема звичаю “женити свічку” додає яскраву театральність всій драмі. Вогняна завіса свічок, через яку проходять молоді, цикл ритуальних обрядів, хори, музичний супровід, жарти, складають чудовий контраст до темного, неосвітленого Києва, що вривається в цю картину з брязкотом зброї загону драбів каштеляна Ольшанського. Цікаво тут те, що Кочерга додержує цю контрастивність і в наступній дії бенкету в палаці Воеводи. Додаткові кольоритні барви вносяться появою східних купців, танками східних невольниць тощо.

“Свіччине весілля” — кульмінаційний пункт Кочерги - драматурга, як автора романтичної драми. П’єса пройшла з великим успіхом у багатьох українських театрах.

6) Трохи не формаліст

Ще перед “Січчиним весіллям” 1928 р. Кочерга написав феєрію “Марко в пеклі”. Сучасна радянська критика підкреслює, що в цьому творі він

уперше “звернувся до років революції і громадянської війни”. Проте, це не так уже цікаво, але найбільше впадає в око, що від цієї комедії Кочерга робить спроби шукати нові форми драматичного твору, у даному випадку в експресіоністичному стилі. Шукаючи на залізничній станції вагонів з військовим вантажем, уповноважений Особливого відділу армії, герой драми Марко, захворів на тиф. Його відправляють до шпиталю. У маренні він потрапляє спочатку на фантастичну залізничну станцію “Чортів тупик”, а потім у пекло. Остання дія знову повертає нас до реальності. Перенесення до пекла дає комедіографові можливість застосувати засоби гротеску та сатири. Згадується тут вираз Ю. Олеши про Велса “Та ж сила дійсності, що і в Данте — дійсності фантастичного”. Кочерзі вдалася ця дійсність фантастичного.

Радянська критика (К. М. Сторчак) прирівнює “Марка в пеклі” до феєричних комедій В. Маяковського, і має тут певну рацію, коли комедію Кочерги прирівняти до “Клопа” російського найвизначнішого поета 20-их років. Але таке окреслення було б надто однобічним. У час появи “Марка в пеклі” на українських (та й російських) сценах з’явилися сатиричні твори Ф. Кроммелінка й В. Газенклевера. В театрі ім. Франка показано інсценізацію-сатиру за романом Ярослава Гашека “Пригоди хороброго воюка Швейка”. У національній драматургії М. Куліш написав 1926 р. “Хулія Хуриму”, а 1928 р. “Народнього Малахія”. “Березиль” поставив огляд-ревію “Алло на хвилі 477” (О. Вишні, М. Йогансена та М. Хвильового), де проведено показ фантастики з реальністю і т. ін.

При біжучому огляді характери трійки з “Марка в пеклі” (начальника станції “Плутанина”, агента для відсилання вантажу і телеграфіста) з їх шахрайством, жадобою особистої наживи, дуже нагадують типажі Кулішевої комедії “Хулія Хурина”. З “Народнім Малахієм” єднає експресивна форма.

У Малахія Стаканчика вжито оболонку божества, у Кочерги — марево хвороби. Але коли в М. Куліша показано несумісність українського національного духу з радянською політичною системою та сатиру на людей, що беруться її удосконалити (без здібностей до цього), та в І. Кочерги сатиру звернено найбільш у бік критики явищ культури й побуту: проблеми репертуару, критика беззмістовно-пропагандивних промов на зборах, проблеми цензури та й звичайні буденні постаті (хулігани, п’яниці, гвалтівники, хабарники, домашні господині тощо). Попали в пекло і білогвардійці, фігурують і чорти з тризубцями в лапах і на грудях... (Закінчення в черговому числі)

Коли Ви хочете допомогти “Новим Дням” то користайтесь з послуг осіб і фірм, які оголошуються в нашому журналі. Вони допомагають розбудові журналу, то наш обов’язок допомогти їм.

В таких випадках не забудьте поклинатись на наше оголошення.

Редакція

ВАДИМОВІ ВАКУЛОВСЬКОМУ

з нагоди його одруження кілька
товариських зауважень Свирида Ломачки.

Тяжко, друже, змагатися з долею
За собою спаливши мости.
Попрощався я з вільною волею,
А сьогодні прощаєшся ти.

Линуть мрії потоками чистими,
Золотіють, як луки в маю.
Тільки ж, як за словами врочистими
Заховати тривогу свою?

Знаю, всі ми потужні титаніки,
Та завжди, в найостанніший крок,
Неодмінно легенької паніки
Пробігає в душі холодок.

Неодмінно минулого візії
Викликає новіша мета.
І в душі, як ото в телевізії,
Пропливають юнацькі літа...

У дівчат же — ні смутку, ні стуження,
Аніяких мінливих думок.
Бо дівчата завжди у одруження
Попадають, як риби в ставок.

Від дівочого смутку не гоївшись
І замівши минуле в сміття,
За хвилину одну перестроївшись,
Починають родинне життя.

Те життя, що на нього не всилі я
В непошані піднести руки.
Але кожна родинна ідилія
Має також і темні боки.

Що ці плями на сонці викликає,
Може міг би сказати і я.
Тільки осьде за поли посмикує
Найдорожча дружина моя.

Тож послухай пораду скорочено,
Хоч порадонька ця не нова.
Те, що чуба тобі не толочено,
Це триватиме тиждень чи два.

Не вважай це пустою банальністю ---
Почекай-но! Створіння святе

Ще з такою промовить тотальністю,
Що у тебе і сон пропаде.

Чи суконка не з тими узорами,
А чи так у житті не везе —
То ніхто не завинить під зорями,
Тільки ти будеш винен за все.

Буде досить борщів, коровайчиків,
Поправляйся, дружок, споживай!
Тільки, мабуть, Вадиме, про зайчиків,
Про лисичок своїх забувай!

Не дивися непевно і жалісно,
А гукнувши “ура” чи “банзай”,
Веселенько, Вадиме, і радісно
Під жіночу п'яту полізай!

Хоч болітимуть рученьки, спинонька,
Хоч звивайся для неї, як в'юн,
То однак найдорожча дружинонька
Тебе скоро зітре на тютюн.

І коли вже родинна Бастилія
Парубоцький замінить Парнас,
То така тобі буде ідилія,
Як у кожного, братіку, з нас.

Вже не буде горілки в стаканчику,
Тільки сода та квас на біду,
Як і личить такому баранчику,
Що родинну пасе череду.

Вже не буде костюмчика з голочки,
А старенький, що пес йому рад.
Будуть всюди шпильки і приколучки,
І біленьких пеленочок ряд.

Та зате від домашнього супчику
Ти поправишся фунтиків з п'ять.
Буде в тебе на всьому, голубчику,
Найдорожчої жінки печать.

Не дивися непевно і жалісно,
А гукнувши “ура!”, чи “банзай!”,
Веселенько, Вадиме, і радісно
Під жіночу п'яту полізай!

Свирид Ломачка

Торонто, 25 січня 1958 року.

DARC

PHOTO
SALON

DARC

PHOTO
SALON

DARC

PHOTO
SALON

Д
А
Р
К

Модерне фотографічне студіо в Чікаго, славне мистецтвом між своїми й чужими.
2059 W. CHICAGO AVE. CHICAGO, ILL. NAmarket 1-2254

МОВА І ВАШЕ МАЙБУТНЄ

НОВОПРИБУЛІ!

Добре знання мови суспільства, у якому живете, англійської чи французької, є найважливіше для вас. Це найкорисніше у зв'язку з такими речами:

ПРАЦЯ

Ви далеко легше знайдете і утримаєте працю, якщо ви зрозумієте інструкції і зможете висловитись мовою ваших співрозарисів по праці. Підвищення на праці теж буде легшим. Якщо ви маєте бажання знання, вам легше будуть доступні технічні та інші курси, які існують в більшості великих центрів, де ви зможете підвищити свої кваліфікації, — за умови, що ви зможете розмовляти або читати англійською чи французькою мовами.

СУСПІЛЬНЕ ЖИТТЯ

Якщо ви володієте мовою більшості суспільства, для вас буде легше робити покупки в магазинах і крамницях. Також вам легше буде порозумітися з державними урядовцями праці, лікарями, господарями, різною ремонтною обслугою і т. д. і т. д. Крім того правдивим канадцам легше буде нав'язати з вами дружні відносини і ви по-справжньому станете швидше частиною суспільности.

РОЗВАГИ

Життя буде приємнішим для вас у новій країні, якщо ви зможете читати газети, друковані англійською чи французькою мовами, слухати радіо, дивитися на телебачення з повним зрозумінням того, що буде сказано чи показано на екрані.

ГРОМАДЯНСТВО

Намаганням здобути добре знання англійської чи французької мови, ви робите дуже важливий крок до нових прав громадянства. Крім цього, знання англійської чи французької мов є одна з вимог Канадського Акту Громадянства.

ЧЕ ВІДКЛАДАЙТЕ! ВЧІТЬ АНГЛІЙСЬКУ АБО ФРАНЦУЗЬКУ МОВУ ЗАРАЗ!

Безкоштовні курси мови доступні новоприбулим майже в кожному місті чи містечку Канади. Якщо ви потребуєте більше інформацій у справі мовних клас, або бажаєте одержати самовчителя, зверніться до директора найближчої до вас школи, до найближчого еміграційного урядовця або до урядовця у справах громадянства. Можете також писати в цій справі до:

CANADIAN CITIZENSHIP BRANCH,
DEPRTMENT OF CITIZENSHIP AND IMMIGRATION
OTTAWA.

Mr. A. Chudiak, #C-
19940 Goddard Ave.
Detroit, 34, Mich. USA

ЗВЕРТАЮСЬ ДО МОЇХ СПІВГРОМАДЯН - КАНАДЦІВ,
ЧИТАЧІВ "НОВИХ ДНІВ",

ЩОБ ВИСЛОВИТИ ІМ СЕРДЕЧНУ ПОДЯКУ ЗА ЇХНЮ ПІДТРИМКУ
В МИНУЛОМУ ТА ПОБАЖАТИ ІМ ЗДОРОВ'Я, ЩАСТЯ Й ВСЬОГО ДОБРА
В МАЙБУТНЬОМУ.

JOHN G. DIEFENBAKER

THE PROGRESSIVE CONSERVATIVE PARTY OF CANADA